

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Domácí násilí v autobiografiích žen, které jím prošly
Domestic violence in autobiographies of female victims

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Petr Novák, Ph.D.

Autor práce:

Anna Matějková

Praha 2023

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Petru Novákovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce a cenné rady. Dále bych také ráda poděkovala své rodině a svému příteli za podporu během celého studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci „Domácí násilí v autobiografiích žen, které jím prošly“ vypracovala samostatně, s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Anna Matějková

Anotace

Bakalářská práce „Domácí násilí v autobiografiích žen, které jím prošly“ se v teoretické části zabývá fenoménem domácího násilí, jak je popisován v odborné literatuře. Ve výzkumné části se zabývám analýzou autobiografií čtyř žen, které prošly domácím násilím. Zajímá mě, jak je domácí násilí v těchto autobiografiích popisováno. Výzkum je prováděn kvalitativní metodou.

Klíčová slova

Domácí násilí, autobiografie, osoba ohrožená, pachatel

Annotation

The bachelor thesis "Domestic violence in autobiographies of female victims" deals in the theoretical part with the phenomenon of domestic violence as described in the literature. In the research part I analyze the autobiographies of four women who have experienced domestic violence. I am interested in how domestic violence is described in these autobiographies. The research is conducted using a qualitative method.

Key words

Domestic violence, Autobiographies, At-risk person, Perpetrator

Obsah

1.	Vymezení základních pojmů	8
1.1	Definice a vývoj pojmu domácí násilí	8
1.2	Definice autobiografie	9
2.	Domácí násilí	10
2.1	Znaky domácího násilí	10
2.2	Formy domácího násilí	10
2.3	Mýty o domácím násilí	12
3.	Pachatelé domácího násilí a ohrožené osoby	15
3.1	Pachatelé domácího násilí	15
3.1.1	Charakteristika pachatelů domácího násilí	15
3.1.2	Typologie pachatelů domácího násilí	16
3.2	Osoby ohrožené domácím násilím	19
3.2.1	Typologie ohrožených osob	20
4.	Vývoj vztahu ohrožené osoby a pachatele	21
4.1	Varovné signály	21
4.2	Cyklus domácího násilí	22
4.3	Bariéry bránící odchodu z násilného vztahu	23
4.4	Psychické dopady domácího násilí na osobu ohroženou	25
5.	Výzkumná část	28
5.1	Cíle výzkumu a výzkumné otázky	28
5.2	Metodologie výzkumu	29
6.	Analýza jednotlivých autobiografií	32
6.1	Uvězněna v rodné zemi (Katja Schneidtová)	35
6.2	Milovala jsem tyrana (Caroline Bréhatová)	39
6.3	Týraná (Dianne Schwartz)	42

6.4 Z temnoty (Tina Nashová).....	45
7. Výsledky	50
8. Diskuze	53
Závěr.....	56
Seznam použité literatury	57

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje problematice domácího násilí a čtyřem vybraným autobiografiím žen, které domácím násilím prošly. Výzkumná část bakalářské práce se zabývá autobiografiemi ženských autorek, je ale namístě zdůraznit, že domácí násilí se týká nejen žen, ale také mužů, dětí a seniorů. Stejně tak se domácí násilí týká nejen heterosexuálních párů, ale také párů homosexuálních. V teoretické části se chci vyhnout označování osob jako obětí, proto používám označení osoba ohrožená domácím násilím. Toto označení není zatíženo negativními konotacemi jako výraz oběť, který bývá spojován s bezmocností a pasivitou.

V teoretické části se nejprve zaměřím na definování klíčových pojmů mé bakalářské práce. Dále se budu zabývat znaky a formami domácího násilí. Vyvrátím nepravdivé mýty, které se týkají domácího násilí. Další kapitolu budu věnovat charakteristickým rysům a typologiím pachatelů a ohrožených osob. Také se zaměřím na vývoj násilného vztahu. Definuji varovné signály, cyklus domácího násilí a bariéry, které brání ohroženým osobám v opuštění násilného vztahu. V závěru teoretické části popíšu, jaké dopady má domácí násilí na osobu ohroženou.

Ve výzkumné části provedu kvalitativní výzkum čtyř autobiografií žen, které prošly domácím násilím. Cílem mého zkoumání je zjistit prostřednictvím narativní analýzy, jak je domácí násilí popisováno v těchto autobiografiích.

Prvotním impulsem k napsání bakalářské práce na téma domácí násilí pro mě byl předmět „Vztahové násilí“, který vyučuje paní doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc. Tento předmět jsem absolvovala v letním semestru roku 2022. Paní docentka s námi sdílela mnoho kazuistik ze své praxe a mě toto téma velmi zaujalo. Milostné vztahy a výběr životního partnera jsou také velmi důležitými tématy mé věkové kategorie. Domácí násilí se může týkat kohokoliv z nás, a proto si tato práce klade za cíl také informovat laickou veřejnost o této problematice.

Tato práce může být přínosná i pro studenty sociální práce a sociální pracovníky, kteří se mohou během své praxe setkat s osobami ohroženými domácím násilím, stejně tak i s pachateli domácího násilí. Považuji za velmi důležité, aby sociální pracovníci přistupovali ke klientům, kteří mají zkušenost s domácím násilím, bez předsudků, jež jsou stále zakořeněny v naší společnosti.

1. Vymezení základních pojmů

1.1 Definice a vývoj pojmu domácí násilí

Dříve bylo domácí násilí vnímáno jako privátní záležitost, do které by se okolí nemělo vměšovat. Do sedmdesátých let 20. století se o domácím násilí mlčelo. Tento problém neměl název, a proto nemusel být řešen. To se změnilo se vznikem hnutí týraných žen v USA. Hlavní myšlenkou tohoto hnutí bylo, že domácí násilí je kriminální, nikoli privátní záležitostí. Cílem hnutí týraných žen bylo prosazení zásady, aby bylo domácí násilí stíháno stejně jako násilí vůči cizím osobám. Toto hnutí také požadovalo, aby byly stíhány všechny formy domácího násilí, nejen ty, které vedou k těžké újmě na zdraví. Hnutí se podařilo docílit zásadní změny v postojích k domácímu násilí a prosadit názor, že domácí násilí nelze tolerovat. Domácí násilí začalo být vnímáno jako kriminalizovatelné chování.

V současné době jsou definovány dva nejvýznamnější specifické znaky domácího násilí. Tím prvním je skutečnost, že na rozdíl od většiny ostatních trestných činů, osoby ohrožené znají velmi dobře pachatele a mají s ním i mnoho společného (děti, přátele, majetek aj.). Druhým znakem je menší ochota osoby ohrožené trestný čin oznamovat, právě kvůli intimnímu vztahu s pachatelem.¹

Navzdory mnohým snahám o všeobecnou definici domácího násilí, stále neexistuje univerzální a jednotně přijímané vymezení tohoto pojmu. Přesto jsou definice i nadále v procesu a vývoji, který je přizpůsobuje kontextu a potřebám současné společnosti. V literatuře se proto často setkáme s definováním domácího násilí „oklikou“, především prostřednictvím znaků a forem domácího násilí.²

Například Čírtková definuje domácí násilí jako „*opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.*“³ Autorka dále zmiňuje, že v současné době je všeobecně přijímáno, že osobou ohroženou domácím násilím mohou být nejen ženy, ale také muži, děti a senioři.

¹ MATOUŠEK, Oldřich., P. KODYMOVÁ a J. KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. Str. 234.

² STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládání vzteku, agrese a násilných projevů. Praha: Portál, 2020. Str. 25–26.

³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada, 2008. Str. 9.

1.2 Definice autobiografie

Autobiografii není možné definovat pouze jako text, ve kterém autor vypráví o svém životě. Téměř každý autor totiž při psaní textu čerpá ze svých zážitků a zkušeností, ať už se jedná o fikční nebo nefikční text. Autobiografie je svébytným literárním žánrem, který má svá tematická, formální a strukturní kritéria. Potřeba jasného žánrového vymezení autobiografie souvisela se zvýšeným zájmem o autobiografii a autobiografické texty v sedmdesátých letech. Základní definici autobiografie popsal ve své studii *Le pacte autobiographique* francouzský profesor a esejista Philippe Lejeune: „*autobiografie je prozaickým příběhem skutečné osoby, která rekapituluje svou existenci, pokud klade důraz na svůj osobní život a jeho historický průběh*“ (Nünning 2006: 578).⁴

Z výše citovaného můžeme odvodit, že autobiografie je psána prózou ve formě vyprávění. Hlavním tématem je autorův individuální životní příběh. Autor knihy je jejím vypravěčem a zároveň také hlavní postavou. Příběh je vyprávěn retrospektivně. Těmito znaky se autobiografie odlišuje od příbuzných žánrů, kterými jsou memoáry, biografie, autobiografické romány a básně, deníky, portréty nebo eseje. Je ovšem důležité vědět, že existuje mnoho nejednoznačných textů, které by bylo možné označit za autobiografie, ale ve svém celku zásadně porušují zmíněnou Lejeunovu definici. Všeobecně platná a uspokojivá definice autobiografie tedy neexistuje.⁵

⁴ SOUKUPOVÁ, Klára. Autobiografie: žánr a jeho definice. Česká literatura (1/2015). Str. 50–51.

⁵ Tamtéž. Str. 51–52.

2. Domácí násilí

2.1 Znaky domácího násilí

Pro rozpoznání domácího násilí byly sestaveny čtyři znaky, které jsou pro domácí násilí typické. Pokud v rodině dojde k násilnému incidentu, nemusí se nutně jednat o domácí násilí. Aby bylo možné určit, zda se skutečně jedná o domácí násilí, musí být přítomny všechny čtyři znaky zároveň. V případě, že některý ze znaků chybí, hledá se jiný typ rodinného problému.

Opakování a dlouhodobé trvání. Prvním znakem, který je typický pro domácí násilí, je jeho opakování a dlouhodobé trvání. Po jednom útoku není možné vyhodnotit, zda se jedná o domácí násilí či nikoliv. Může se ovšem jednat o počátek násilného vztahu.⁶

Stupňování násilí. Dalším znakem domácího násilí je, že se násilí stupňuje. Pachatel může začít slovními urážkami, ale časem přechází přes vyhrožování a omezování ohrožené osoby až k brutálním fyzickým útokům, které mohou ohrožovat život a zdraví.

Jasně rozdělení na role. V domácím násilí jsou role jasně a nezpochybnitelně rozděleny na role pachatele a ohrožené osoby. Při domácím násilí se tyto role nestřídají, jeden z partnerů má nad druhým moc a skrze násilí vyvolává u druhého partnera strach.

Neveřejnost. Domácí násilí se odehrává zpravidla za zavřenými dveřmi. Příbuzní, známí a přátelé o probíhajícím násilí nevědí nebo ani vědět nechtějí.⁷

2.2 Formy domácího násilí

Níže popsané formy domácího násilí mají obvykle jeden společný cíl, kterým je získání moci a udržení kontroly nad obětí. Moc a kontrolu nad osobou ohroženou získávají pachatelé nejen ponižováním, izolováním, zastrašováním a obviňováním, ale také fyzickým týráním.

Fyzické násilí

Fyzické násilí je vzhledem ke svým následkům nejzjevnější formou domácího násilí. Pachatel používá fyzické síly k zastrašení nebo poškození osoby ohrožené. Jedná se o různé způsoby ubližování, např. fackování, udeření pěstí, kopání, škrcení, vytrhávání vlasů, ohrožování bodnou nebo střelnou zbraní. Existují i rafinovanější činy fyzického násilí jako

⁶ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Praha: Portál, 2011. Str. 37–38.

⁷ NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMČNÍ PORTÁL. Domácí násilí: co to je? [online]. [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/101-domaci-nasili-zakladni-informace>

je odpírání spánku nebo jídla, neumožnění vyhledat lékařskou pomoc nebo bezohledné řízení automobilu.⁸

Psychické násilí

Psychické násilí je experty považováno za skrytou a podceňovanou formu domácího násilí, protože nezanechává žádná viditelná zranění. Jako psychické násilí můžeme označit veškeré činy, které u osoby ohrožené vyvolávají psychické strádání, emocionální utrpení a strach. Jedná se o zastrašování a vyhrožování ohrožené osobě, omezování její osobní svobody, záměrné navozování pocitů viny, ponižování v soukromí i na veřejnosti, verbální napadání nebo osočování. Neustálé ponižování, které přichází od milovaného člověka, narušuje ohrožené osobě sebevědomí a následné procesy mentálních změn vedou k tomu, že se osoba ohrožená psychicky zlomí a není nadále schopna pachateli domácího násilí odporovat.⁹

Sexuální násilí

K sexuálnímu násilí dochází, pokud je ohrožená osoba k pohlavnímu styku nucena a sex je ze strany druhého partnera násilný. Sexuální násilí má mnoho podob, například se může jednat o vyžadování sexuálních praktik, které jsou ohrožené osobě nepříjemné. Za sexuální násilí se také považuje sexuální obtěžování či jakékoliv zraňování. Sexuální násilí, které způsobí cizí osoba, lze jednoduše rozpoznat. V partnerském vztahu je to ale často velmi nejasné i pro samotné ohrožené osoby. Mnoho mužů (ale i žen) si myslí, že pokud jsou partneři ve vztahu, má muž na sex s partnerkou výhradní právo. Takový partner nebere ohled na aktuální náladu partnerky a sexuální styk si vynutí. Sexuální násilí, které se odehrává v partnerských vztazích, se proto často bagatelizuje, omlouvá a zlehčuje.¹⁰

Sociální násilí

Pachatel může mít mnoho způsobů, kterými ohroženou osobu izoluje od rodiny, přátel nebo jiných zdrojů pomoci. Izolace je prostředkem, který pachateli zajistí, že ohrožená osoba nebude mít žádné milostné aféry a bude se více soustředit na pachatelovy potřeby a požadavky. Vztah, v němž se uplatňuje sociální násilí, je mnohem těžší opustit. Ohrožená osoba nemá přátele, kteří by ji podpořili nebo jí poskytli dočasné ubytování.

⁸ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Praha: Portál, 2011. Str. 47–49.

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. Str. 243–245.

¹⁰ BUSKOTTE, Andrea. Z pekla ven. Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, a. s., 2007. Str. 41.

Izolací se rozumí například zákaz vycházení z bytu, stýkání se s přáteli, odposlouchávání telefonních hovorů nebo omezení možnosti telefon používat.

Ekonomické násilí

O ekonomické násilí se jedná, pokud pachatel neposkytuje ohrožené osobě peníze na společnou domácnost, případně jí vezme příspěvky na dítě nebo ohrožené osobě nedovolí chodit do práce. Jedná se také o situaci, kdy pachatel vezme rodinné úspory a bez vědomí ohrožené osoby je prohraje nebo propije. Ohrožená osoba je kvůli nedostatku peněz oslabována, ztrácí finanční nezávislost a je pro ni těžší pachatele opustit.¹¹

2.3 Mýty o domácím násilí

Problematika domácího násilí se od počátku potýká s mnoha mýty o jeho příčinách, pachatelích a ohrožených osobách. Mnoho těchto nepravdivých mýtů se i v dnešní době drží v povědomí společnosti. Nepodléhají jim jen laici, ale i profesionálové. Mýty mají vliv na samotné ohrožené osoby a také na neformálně pomáhající osoby. Peters (2008) definoval mýty jako mylné představy o domácím násilí, které vedou k jeho bagatelizaci, popírání a stigmatizaci obětí.¹²

Velmi častým mýtem je konstatování, že situace asi není tak strašná, když v ní ohrožená osoba zůstává. Fakt, že ohrožená osoba z násilného vztahu neodejde, ještě neznamená, že je ve vztahu spokojená. Ohrožené osoby ve vztahu setrvávají především proto, že chtějí dětem zachovat úplnou rodinu.

Dalším důvodem může být citový vztah, který mají k pachateli. Ohrožené osoby pak mají tendenci pachatelovo jednání omlouvat a hledat chyby především v sobě. Samotnému odchodu z násilného vztahu stojí v cestě mnoho bariér, například v podobě finanční závislosti, zastrasování nebo vydírání ze strany pachatele.¹³

Dalším mýtem je tvrzení, že ohrožená osoba si svého partnera přece vybrala sama, a proto je to její chyba. Je důležité si uvědomit, že na počátku vztahu se agresori většinou chovají velmi šarmantně, pozorně a starostlivě. Násilí se ve vztahu začne objevovat až později. Na počátku vztahu byla vášnivá zamilovanost, která se až po čase proměnila

¹¹ CONWAY, Helen L. Domácí násilí. Praha: Albatros nakladatelství, a. s., 2007. Str 17–21.

¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. Str. 12.

¹³ ROSA CENTRUM. Co je domácí násilí. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>

v chorobnou žárlivost. Ze starostlivého partnera se stane agresor, který ohroženou osobu kontroluje a sleduje. Obecně lze konstatovat, že žádná ohrožená osoba netoužila po násilném vztahu. Osoba ohrožená domácím násilím si přeje, aby byl pachatel opět tím šarmantním partnerem, kterým byl na začátku vztahu.¹⁴

Ve společnosti se také vyskytuje předsudek, který je založen na tvrzení, že domácí násilí se vyskytuje jen v nejnižších společenských vrstvách. Přitom velké množství výzkumů i poznatků z praxe dokazuje, že domácí násilí prostupuje napříč všemi společenskými vrstvami bez ohledu na věk, povolání, vzdělání, rasu nebo náboženské vyznání.¹⁵

V laické společnosti se můžeme setkat s názorem, že agresoři páchající domácí násilí trpí duševní poruchou nebo jsou duševně nemocní. Ve skutečnosti jsou pachatelé domácího násilí jen zřídka v medicínském nebo právním smyslu duševně nemocní nebo nepřičetní. V běžném životě jsou pachatelé svým okolím vnímáni jako milí sousedé, přátelští kolegové a vzorní partneři. Mnozí lidé si nedovedou představit, že se v soukromém životě dopouštějí domácího násilí.

Další mýtus tvrdí, že osoba ohrožená pachatele provokuje, a proto k domácímu násilí dochází. Záminkou pro napadení ohrožené osoby může být jakákoliv maličkost. Pachatel může vnímat jako provokaci, že se na něj ohrožená osoba špatně podívala, že oblečení neuschmulo včas nebo že jsou brambory málo osolené. Často jsou startérem i okolnosti, které ohrožená osoba ani nemůže ovlivnit. Tento mýtus viní z domácího násilí osobu ohroženou, ale odpovědný je pouze ten, kdo se týrání dopouští.¹⁶

Mnoho lidí si myslí, že domácí násilí zahrnuje pouze fyzickou formu týrání. Tento mýtus je naštěstí v poslední době oslabován a lidé se dozvídají také o dalších neméně závažných formách domácího násilí.

Také je třeba vyvrátit mýtus, který považuje domácí násilí za snadno rozpoznatelné. Týrání probíhá za zavřenými dveřmi a navenek se vše může jevit v naprostém pořádku. Často se stane, že i samotná ohrožená osoba má potíže rozpoznat, kdy už konflikty překročily určitou hranici a dochází k trestnému činu.¹⁷

¹⁴ BUSKOTTE, Andrea. Z pekla ven. Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2007. Str. 25.

¹⁵ INTERVENČNÍ CENTRUM LIBEREC. Domácí násilí. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://intervencni-centrum.cipslk.cz/domaci-nasili.html>

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. Str. 12–13.

¹⁷ STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládání vzteku, agrese a násilných projevů. Praha: Portál, 2020. Str. 46.

Jako poslední bych ráda vyvrátila mýtus, který považuje za příčinu domácího násilí konzumaci alkoholu nebo jiných návykových látek. Alkohol ani návykové látky nejsou příčinou domácího násilí. Nelze jimi ani týrání omlouvat.¹⁸

¹⁸ PERSEFONA. Mýty a realita. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.persefona.cz/myty-a-realita-domaci-nasili>

3. Pachatelé domácího násilí a ohrožené osoby

3.1 Pachatelé domácího násilí

3.1.1 Charakteristika pachatelů domácího násilí

Odborníci pátrají po určitých charakteristikách a rysech, které by se vztahovaly k typickému původci domácího násilí. Níže zmíněný výčet je pouze orientační a není možné jej označit za všeobecně platný. Některý pachatel uvedenými rysy nemusí disponovat vůbec a stejně tak nelze někoho označit za pachatele domácího násilí na základě toho, že u něj nalezneme některý z níže popsaných rysů. Ke každému pachateli domácího násilí je potřeba přistupovat individuálně.

Rysy a charakteristiky, které bývají prisuzovány pachatelům domácího násilí:

- **Nedostatek empatie** je prvním rysem pachatelů domácího násilí. Tito jedinci většinou nemají dostatečný náhled na vlastní chování a nejsou schopni vcítit se do ohrožené osoby. Mnozí z nich ani neznají důsledky svého násilného jednání. Setkáme se u nich také s nižší úrovní morálních a sociálních zábran.¹⁹
- **Násilí v původní rodině** – pachatelé domácího násilí často pocházejí z rodin, kde docházelo k násilí. Násilné vzorce chování převzali ze své původní rodiny a je pro ně těžko pochopitelné, že jejich jednání je v rozporu s normami společnosti.
- **Problematické sexuální chování** – sex vnímají jako akt moci, během kterého si posilují svou dominanci a nadřazenost. Je možné, že preferují perverzní sexuální praktiky nebo jsou promiskuitní.²⁰
- **Nízká sebeúcta** – ačkoliv mnoho pachatelů domácího násilí působí velmi sebevědomě a neohroženě, opak je pravdou. Mnozí pachatelé si skrze nadvládu nad partnerkou/partnerem kompenzují své komplexy méněcennosti.
- **Dvojitá tvář** – pachatel působí navenek jako ohleduplný, vnímavý a pozorný jedinec, ale v soukromí se chová jako bezcitný tyran.
- **Nezaměstnanost** – ekonomický distres a dlouhodobé přerušení pracovních návyků souvisí se sníženou sebeúctou. Jedinec ztrácí zakotvené postupy

¹⁹ STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládnání vzteku, agrese a násilných projevů. Praha: Portál, 2020. Str. 55

²⁰ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Praha: Portál, 2011. Str. 71.

zaměřené na zvládání stresu a vytváří si nezdravé návyky, což může vést až k násilnému chování.

Mezi další charakteristiky pachatele domácího násilí se řadí například nestálý životní styl, zneužívání alkoholu nebo jiných návykových látek, nižší odolnost vůči stresu nebo majetnické tendence.²¹

3.1.2 Typologie pachatelů domácího násilí

Zatím neexistuje žádná všeobecně přijímaná a empiricky ověřená typologie osob, které páchají domácího násilí. Existuje pro to jednoduché vysvětlení. Je totiž značně obtížné provádět empirické výzkumy na všech osobách, které páchají domácí násilí. Existující typologie vycházejí tedy pouze ze specifických vzorků. Dalším faktem je, že studie se zaměřují pouze na muže jako násilné osoby. Níže zmíněné typologie se tedy zabývají muži jakožto pachateli domácího násilí.²²

❖ Typologie podle Neila Jacobsona a Johna Gottmana

Velmi populární typologie, kterou vytvořili Neil Jacobson a John Gottman dělí pachatele na „Kobry“ a „Pitbully“.

Typ „kobra“

Typový profil „Kobry“ tvoří jedinci, kteří jsou násilní nejen vůči partnerce, ale také vůči ostatním lidem. Motivací je jim touha po okamžitém uspokojení. Netrápí je pocity viny ani výčitky svědomí. Cítí se nadřazení, mluví rychle a jsou schopni překrucovat fakta. Ve společnosti jsou velmi okouzující a charismatičtí. Výchova v dětství je traumatizovala a pravděpodobně se v jejich rodině vyskytovalo násilí. „Kobry“ jsou vůči terapeutické intervenci imunní.

Typ „pitbull“

Typ „Pitbull“ je na rozdíl od typu „Kobry“ násilný většinou jen vůči partnerce. U tohoto typu pachatelů můžeme nalézt určité známky pocitu viny. Motivací k páchání domácího násilí je strach z opuštění. „Pitbullové“ jsou žárliví a ohroženou osobu často pronásledují. Necítí se být nadřazení, naopak vnímají sami sebe jako oběť. Jsou depresivní

²¹ STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládání vzteku, agrese a násilných projevů. Praha: Portál, 2020. Str. 55–57

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada, 2008. Str. 36–37.

a introvertní. V rodinné anamnéze lze najít určitý stupeň násilí. Léčebný program jim někdy může pomoci.²³

❖ Typologie podle Elbowa

Další typologii vytvořil v roce 1977 Elbow, který rozlišuje čtyři typy pachatelů domácího násilí. Jedná se o typ kontrolor, obránce, validátor a inkorporátor.

Kontrolor

Tento typ pachatele nahlíží na ostatní lidi jen jako na objekty. Osobu ohroženou vnímá jako svůj majetek, který může ovládat za pomoci síly, hrozeb nebo přesvědčování. K násilí dochází, když pachatel cítí, že nad osobou ohroženou ztrácí moc a kontrolu, což se děje především, když se snaží násilný vztah opustit. Je pro něj nepřijatelné, aby byla ohrožená osoba autonomní, tedy nezávislá na jeho osobě.

Obránce

Potřebuje, aby na něm byla ohrožená osoba citově, finančně i sociálně závislá, protože jen tehdy se cítí silně. Má strach z toho, že by ho osoba ohrožená mohla opustit nebo potrestat za jeho násilné chování, a proto se všem snaží dokázat její neschopnost, aby tímto způsobem legitimizoval oprávněnost svého násilného jednání.²⁴

Validátor

Tento typ pachatele má mnoho pochybností o sobě samém a jeho sebeúcta závisí na tom, jak ho ostatní přijmou. Svůj sebeobraz se tedy snaží posílit pomocí uznání ostatních lidí. Jenže kvůli nízké sebeúctě se obává, že ho ostatní odmítnou, a proto se chová takovým způsobem, který zapříčiní nepřijetí druhými. Osoba ohrožená se tak paradoxně stává tím, kdo jej udržuje v jeho sebepojetí. Ztráta osoby ohrožené by pro tohoto pachatele znamenala velkou újmu, protože by potvrdila jeho nízkou sebeúctu a hodnotu, což nemůže dopustit.

Inkorporátor

Tento muž vnímá osobu ohroženou jako rozšíření sebe samého. Není schopen prožívat sám sebe jako celistvou osobnost, pokud ohroženou osobu nezačlení do své identity a integrity. Přivlastnění druhé osoby mu přináší určitý stupeň sebeúcty, ale zároveň je zdrojem obav z její ztráty. Tento strach v něm vyvolává silnou nejistotu a pochybnosti.²⁵

²³ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. Domácí násilí z pohledu žen a dětí: Právní stav k 1. 1. 2016. 3. přeprac. vyd. Praha: proFem, 2016. Str. 40–41.

²⁴ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Praha: Portál, 2011. Str. 72.

²⁵ ŠEVČÍK, Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Str. 73.

❖ Typologie podle D. G. Saunderse

Jako třetí typologii bych ráda přiblížila tu od Daniela G. Saunderse. Saunders vytvořil svou typologii na základě shlukové analýzy 165 pachatelů domácího násilí. Násilné muže dělí na výhradně rodinné násilníky, obecně násilné násilníky a na emocionálně nestálé násilníky.²⁶

Výhradně rodinný násilník

Tento typ se chová násilně pouze ke svým blízkým. Mimo domov se nechová násilně a společností je považován za bezproblémového jedince. Může se jednat o násilníka vyššího sociálního postavení, který si je vědom svého patologického jednání. Jedná se o velmi zdatné manipulátory, kteří často manipulují se svým okolím. Mezi tento typ pachatele se řadí i jedinci, kteří páchají výhradně psychické násilí. Komplikací pro osobu ohroženou je dvojitá tvář pachatele, protože je překážkou na cestě k pomoci. Pachatel nepocituje vinu, má nulovou sebereflexi a necítí potřebu cokoliv měnit. Nabídnutou pomoc odborníků pravděpodobně odmítne.²⁷

Obecně násilný násilník

Tento pachatel se dopouští násilí nejen doma, ale také na veřejnosti. Bývá většinou sociálně problémový, konflikty má i v pracovních, osobních nebo sousedských vztazích. Agresivita je jeho běžným způsobem komunikace, používá ji k dosažení svých cílů. Dopouští se i další trestné činnosti, případně má nějaký záznam v rejstříku trestů. Tito jedinci zažívali domácí násilí ve svých primárních rodinách. Mají poruchu osobnosti, což se projevuje absencí empatie, citu, ztráty náhledu na své chování a neschopností přiznat svou vinu. Ohrožená osoba je vystavena závažným fyzickým útokům a výhrůzkám. Tento typ pachatele konzumuje ve vyšší míře alkohol nebo jiné návykové látky.

Emocionálně nestálý násilník

Pro tento typ pachatelů je charakteristické, že velmi často prožívají úzkosti, deprese, nejsou spokojeni s vlastním životem a často bývají emočně labilní. Násilné chování vůči blízkým je pro ně způsobem, kterým si kompenzují svou nespokojenost. Nejde jim

²⁶ SAUNDERS, Daniel. A typology of men who batter: three types derived from cluster analysis. *American Journal of Orthopsychiatry* (5/1992). Str. 264.

²⁷ PAPERSTEINOVÁ, Lucie, Jiřina NAVRÁTILOVÁ a Libor BOTEK. Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. Str. 32–33.

především o získání moci a kontroly nad ostatními. Obviňují ostatní ze svých osobních problémů. Tito pachatelé mohou s odbornou pomocí změnit své chování.²⁸

3.2 Osoby ohrožené domácím násilím

Nejčastěji jsou ohroženy domácím násilím ženy, a proto se zájem odborníků upínal právě k nim. Níže zmíněné charakteristiky a typologie tedy vychází ze zkoumání žen jakožto osob ohrožených domácím násilím.

Charakteristika týrané ženy

V odborné literatuře se můžeme často setkat s tvrzením, že týrané ženy mají nízkou sebeúctu, jsou přesvědčeny, že si týrání zaslouží a mohou z týrání obviňovat i sebe samé. Je důležité vědět, že toto neplatí pro všechny ženy, které jsou domácím násilím ohroženy. Osoby ohrožené domácím násilím jsou rozmanitou skupinou, a proto je nelze plošně a jednoduše charakterizovat. Přesto bych zde ráda představila typický portrét týrané ženy, který nám může pomoci pochopit, čím si týraná žena prochází (Dobrzyńska-Mesterhazy in Badura-Madej, 1999, s. 122). Týraná žena je svému partnerovi podřízená a většinou na něm bývá i materiálně závislá. Udrhuje minimální nebo žádné sociální kontakty, ať už z vlastní vůle nebo na příkaz partnera. O týrání se stydí vyprávět. Týraná žena může trpět pocity bezmoci, beznaděje a bezcennosti. Na partnerovi je silně emocionálně závislá. Partnerovo chování se snaží omlouvat a věří, že se partner změní.²⁹

Vliv rodinné zátěže na riziko viktimizace v dospělém věku

V laické populaci i v rámci odborné sociologické obce je často diskutovaným faktorem pro vznik násilného chování rodinná historie obou partnerů. Jedná se o přímé zkušenosti s násilím v původní rodině, tedy o zažitý vzorec chování rodičů. Mnoho sociologických výzkumů potvrdilo, že zkušenost s násilím v původní rodině je jedním z nejvýznamnějších faktorů, které se spolupodílejí na zvýšení rizik viktimizace (Johnson, Ollus, Nevala, 2008: 77). Žena je vystavena vyššímu riziku stát se obětí násilí i v partnerském vztahu, pokud byla v dětství a dospívání svědkem nebo obětí násilí v rodině. Negativní zážitky z dětství mohou ženu ovlivnit například tak, že kopíruje vzorec chování,

²⁸ PAPERSTEINOVÁ, Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky. Str. 33–34.

²⁹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Praha: Portál, 2011. Str. 92.

které „odpozorovala“ ve své původní rodině. Tyto ženy také často mívají nižší nároky na partnery, snížené sebevědomí a psychické problémy.³⁰

3.2.1 Typologie ohrožených osob

Typologii ženských obětí vypracovala Cornelia Helfferich (2004) spolu se svým týmem, když v rámci studie analyzovali postoje a potřeby žen, jejichž partneři byli vykázáni policií. Typologii autorka sestavila na základě reakcí ohrožených osob na vykázání násilného partnera.

- **Typ rychlý rozchod** zahrnuje ženy, které v násilném vztahu setrvávají poměrně krátkou dobu. V partnerství neakceptují násilí, mají zdravé sebevědomí a vykázání násilného partnera je pro ně efektivním nástrojem.³¹
- **Typ pokročilé odlučování, pokročilé stadium rozchodu.** Tento typ žen žije s pachatelem většinou již delší dobu v manželství a násilí se v jejich soužití objevuje stále častěji. Ženy chtějí násilný vztah opustit, své zájmy aktivně prosazují proti muži. V době vykázání jsou rozhodnuty, že vztah definitivně ukončí.
- **Typ nová šance** zahrnuje hlavně starší ženy, které prožité násilí popisují jako epizody, které narušovaly jinak normální život rodiny. Věří, že příčinou násilí byly nepříznivé vnější okolnosti, které je možné změnit (například konzumace alkoholu, závislosti na automatech atp.). Tento typ žen chce ve vztahu pokračovat, ovšem bez násilí. Od vykázání, které vnímají jako „test“ očekávají především pozitivní výchovný efekt na násilníka.
- **Typ ambivalentní vazba.** Tyto ženy jsou silně traumatizované chronickým domácím násilím. Ženy samy sebe vnímají jako bezmocné a na násilném partnerovi jsou zcela závislé. Z partnera mají strach. Většinou zažily násilí v dětství ve své původní rodině. Vykázání násilného partnera jim nedodá pocit bezpečí.³²

³⁰ PIKÁLKOVÁ, Simona, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. Str. 47–50.

³¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. Str. 101.

³² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Str. 101–103.

4. Vývoj vztahu ohrožené osoby a pachatele

4.1 Varovné signály

Ještě před vypuknutím domácího násilí je možné ve vztahu pozorovat varovné signály, které upozorňují na potenciální nebezpečí. V současné době se často používá pro tyto varovné signály anglický pojem „red flags“.

Varovné signály lze pozorovat již na počátku vztahu, ale v této fázi ještě nejsou vnímány jako předzvěst domácího násilí. Případně mohou být zcela přehlíženy. Agresor má tendenci své chování vysvětlovat jako znamení lásky a zájmu. Zpočátku bývají tyto signály velmi nenápadné, ale časem se mohou stupňovat až do fáze, kdy dojde k plnému propuknutí domácího násilí. Ohrožená osoba se může začít partnerovi postupně přizpůsobovat, aby se tak vyhnula konfliktům ve vztahu.³³

Následující varovné signály mohou pomoci včas upozornit na rizikového partnera:

- **Přehnaná žárlivost.** Žárlivost může být zpočátku vztahu vnímána jako projev zájmu, ale neustálá potřeba vědět, kde a s kým se druhý nachází, je signálem rizikového vztahu.
- **Tlak na okamžité utváření vztahu.** Rizikový partner iniciuje rychlé vytvoření vztahu. Na prvním rande navrhuje společnou budoucnost, záhy protějšku kupuje velmi drahé dárky a požaduje, aby se společně co nejdříve sestěhovali a vstoupili do manželství.
- **Emocionální zraňování** má za cíl snížit druhému sebevědomí. Jedná se například o zesměšňování, neposkytování emocionální odezvy, zpochybňování pocitů a systematické nepřátelské odmítání.³⁴
- **Nerespektování osobních hranic.** Jedná se o situace, kdy rizikový partner nerespektuje hranice partnerky v sexuální rovině, na veřejnosti ji uvádí do rozpaků a nutí ji k různým činům proti její vlastní vůli.
- **Týrání zvířat.** Tento bod je považován za rizikový faktor bez ohledu na to, zda rizikový partner týral zvířata v minulosti nebo v něm pokračuje i v současné době.

³³ SAY IT OUT LOUD. Warning signs. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://sayitoutloud.org.au/abusive-relationships/are-you-being-abused/warning-signs/?state=all>

³⁴ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ z.s. - domacinasili.cz. Varovné signály. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/varovne-signaly/>

Existuje totiž souvislost mezi lidmi týrajícími zvířata a lidmi, kteří se dopouští domácího násilí.

- **Nezodpovědnost a obviňování ostatních.** Rizikový partner nenes odpovědnost za své chování a obviňuje ostatní, především svou partnerku/svého partnera. Případně své chování omlouvá například stresem v práci, vlivem alkoholu nebo svými finančními problémy.³⁵
- **Omezování sociálních kontaktů.** Rizikový partner požaduje, aby s ním partner/ka trávil/a většinu svého času, čímž jí/mu znesnadňuje setkávání se s přáteli a rodinou. Izolace je pro partnera prostředkem, který mu pomáhá uplatnit nad partnerkou/partnerem kontrolu a moc.

Varovných signálů existuje celá řada. Výše zmíněné „red flags“ mohou každému sloužit jako ukazatele nezdravého vztahu.³⁶

4.2 Cyklus domácího násilí

Cyklus domácího násilí je důležitý pro pochopení dlouhodobého setrvávání osoby ohrožené v násilném vztahu. Spolu s teorií naučené bezmoci je součástí odpovědi na otázky laické veřejnosti i odborníků, proč osoba ohrožená z násilného vztahu neodejde, proč nepodá na pachatele trestní oznámení a proč se některé ohrožené osoby vrací zpět k pachateli. Cyklus domácího násilí popsala jako první Lenore Walkerová na základě svých studií týraných žen. Zjistila totiž, že k násilí nedochází neustále, a právě relativně klidná období udržují ohroženou osobu v násilném vztahu.³⁷

Fáze narůstání napětí

V první fázi vzrůstá napětí, pachatel je agresivní především verbálně. Je se vším nespokojený, je podrážděný a hledá jakoukoliv záminku ke konfliktu. Osoba ohrožená se ho snaží uklidnit, vyhovět jeho potřebám a tím se staví do submisivní pozice.³⁸

Fáze násilí

³⁵ SHEFFIELD DOMESTIC ABUSE. Red flags. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://sheffielddact.org.uk/domestic-abuse/redflags/>

³⁶ CLEVELAND CLINIC. How to spot relationship red flags. [online]. [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://health.clevelandclinic.org/domestic-abuse-how-to-spot-relationship-red-flags/>

³⁷ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008. Str. 36–37.

³⁸ WALKER, L. E., *The battered woman syndrome*. New York City: Springer Publishing Company, LLC. 2009. Str. 91–93.

Druhá fáze je charakteristická propuknutím násilí. Dochází k uvolnění napětí, které se nahromadilo v první fázi. Pachatel osobu ohroženou zastrašuje, tyranizuje a fyzicky napadá. Osoba ohrožená může skončit v nemocnici a k takovému incidentu může být přivolána policie.

Fáze „líbánek“

Třetí fáze je označována jako fáze „líbánek“. pachatel mění strategii chování, protože se bojí, že by osoba ohrožená chtěla vztah ukončit. V této fázi se pachatel omlouvá, lituje svého chování a osobu ohroženou si snaží získat různými dárky a gesty. Pro osobu ohroženou je tato fáze důvodem pro setrvání ve vztahu, připomíná jí období námluv, kdy se do pachatele zamilovala a vše se zdálo být bezproblémové. Tato fáze cyklu domácího násilí tak dává ohrožené osobě naději na to, že se pachatel změní.³⁹

4.3 Bariéry bránící odchodu z násilného vztahu

Laická veřejnost často nemůže pochopit, proč osoba ohrožená z násilného vztahu neodejde. Na první pohled se to může jevit jako velmi jednoduché řešení, ale opak je pravdou. Na osobu ohroženou domácím násilím čeká při zvažování odchodu několik bariér, které je velmi těžké překonat.

Dlouhodobá „zkreslenost“ reality

Sociální izolace nebo několikaleté působení pachatele mají za následek postupnou ztrátu kontaktu s realitou. Ohrožená osoba ztrácí přiměřený nadhled a má sklony k obhajování pachatele, zlehčování týrání a k obviňování sebe sama. Věří, že pachatel má velkou moc a je schopen ji kdekoliv najít a pomstít se jí. Pro osobu ohroženou je proto téměř nemožné hledat řešení své aktuální situace.

Fáze líbánek

Typickou bariérou, která ztěžuje odchod z násilného vztahu je cyklické střídání fáze násilí s fází „líbánek“. V této fázi se pachatel osobě ohrožené omlouvá a snaží se s ní/ním usmířit. Věnuje jí více pozornosti a kupuje jí různé dárky, a proto má ohrožená osoba tendenci věřit, že se násilí ve vztahu už nebude opakovat.⁴⁰

Ztráta domova a nezletilé děti

³⁹WALKER, L. E., The battered woman syndrome. New York City: Springer Publishing Company, LLC. 2009. Str. 94–95.

⁴⁰ STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládnutí vzteku, agrese a násilných projevů. Praha: Portál, 2020. Str. 40–42.

Odchodem z násilného vztahu osoba ohrožená ztrácí nejen vztah s pachatelem, ale i domov. Ztráta domova by pro ni byla o to více náročná, pokud má děti, se kterými by musela odejít například do azylového zařízení. Ohrožené osoby v násilných vztazích často zůstávají především kvůli dětem, ale právě děti by měly být tím hlavním důvodem, proč násilný vztah opustit.

Ekonomické bariéry

Při uvažování o opuštění vztahu mohou hrát roli i společné půjčky a hypotéky partnerů. Ohrožená osoba nemusí mít žádné finanční prostředky nebo dostatečné příjmy, které by jí mohly pomoci začít nový život. V případě, kdy například pachatel zakazoval ohrožené osobě chodit do práce, nemá ohrožená osoba dostatečnou praxi a může pro ni být těžké sehnat pracovní místo.⁴¹

Individuální a společenské hodnoty a postoje

Jedná se například o náboženské přesvědčení, které osobu ohroženou stigmatizuje, pokud se rozvede. Jsou i státy, které násilí páchané na ženách považují za normální, což se odráží v právních úpravách určitých zemí. Svě napáchá také genderový stereotyp o postavení a roli ženy.⁴²

Nepřehledný a roztržitý systém

Výzkumná zpráva projektu „Odstraňování bariér v systému pomoci obětem partnerského násilí“ z roku 2021 přinesla zjištění, že aktuální systém pomoci je v České republice nepřehledný a roztržitý. Osoby ohrožené domácím násilím, které se výzkumu účastnily, uvedly, že se neorientovaly v systému pomoci a nevěděly, co by jim měly instituce poskytnout.⁴³

Bagatelizace násilí

Jedná se o situaci, kdy není násilné chování vnímáno jako dostatečně závažné. Tento přístup může působit velmi demotivačně a zvyšuje pravděpodobnost, že osoba ohrožená se

⁴¹ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ N., a kolektiv. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Prah: Portál, 2011. Str. 93–94.

⁴² GRIGSBY, N., HARTMAN, B. The Barriers Model: An Integrated Strategy for Intervention with Battered Women. *Psychoterapy* no. 34: 1997. Dostupné z: <http://stoprelationshipabuse.org/professionals/social-workers-and-therapists/barriers-model/>

⁴³ NYKLOVÁ, Blanka et. al. *Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí*. Praha: proFem, 2021. Str. 49.

už na systémovou pomoc znovu neobrádí. Bagatelizace domácího násilí se mohou dopouštět také přátelé, rodina nebo sousedé.⁴⁴

4.4 Psychické dopady domácího násilí na osobu ohroženou

Prožité násilí ovlivňuje osobu ohroženou v mnoha oblastech života. Kromě zdravotních potíží má násilí vliv také na výkonnost v zaměstnání, což ohrožuje ekonomickou situaci ohrožené osoby. Dalším důsledkem je snížení sociálního statusu, ke kterému dochází, když musí ohrožená osoba před násilím uprchnout do azylového domu, případně skončí bez domova. Prožité násilí a stres s ním související mají značný vliv na celkový zdravotní i psychický stav ohrožených osob.

Výzkumy potvrzují, že se u ohrožených osob může rozvinout značné množství emočních poruch a poruch chování, jedná se například o deprese, úzkosti, posttraumatickou stresovou poruchu, syndrom týrané osoby, alkoholismus nebo sebevražedné myšlenky.⁴⁵

Je důležité zmínit, že každý člověk je jiný a tím pádem také každý vnímá odlišně páchané násilí. Dopady domácího násilí jsou závislé na charakteristikách ohrožené osoby, podobě násilí, jeho intenzitě a délce trvání. Psychické dopady vyplývají ze skutečnosti, že pachatelem domácího násilí je blízká osoba, které ohrožená osoba důvěřovala.⁴⁶

Posttraumatická stresová porucha (PTSP)

Posttraumatická stresová porucha (dále jen PTSP) prohlubuje původní trauma, se kterým se organismus nedokázal vyrovnat. Rozvíjí se u osob, které prošly nebo byly svědky událostí, při kterých došlo k úmrtí, k ohrožení života nebo k vážným zraněním. Osoba na tyto události reagovala intenzivním strachem, zděšením nebo beznadějí. Traumatická událost je stále znovu prožívána, což se projevuje několika způsoby. Osoba má opakované a neodbytné vzpomínky na traumatickou událost a opakující se úzkostné sny o události. Osoba jedná nebo se cítí, jako kdyby se traumatická událost opakovala. Pokud je osoba vystavena něčemu, co jí připomíná traumatickou událost, cítí velmi silnou úzkost.⁴⁷

⁴⁴ NYKLOVÁ, Blanka et. al. Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí. Praha: profem, 2021. Str. 8.

⁴⁵ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008. Str. 40.

⁴⁶ STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládání vzteku, agrese a násilných projevů. Praha: Portál, 2020. Str. 44.

⁴⁷ HOLÁ, Irena et al. Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky. 2. přeprac. Vyd. Brno: Spondea, 2016. Str. 27.

Osoba se snaží vyhýbat podnětům, které jí připomínají traumatickou událost. Výrazně se snížil zájem o vykonávání důležitých činností a dostavily se pocity odcizení od ostatních. Osoba mohla změnit pohled na budoucnost tak, že už neočekává kariéru, sňatek nebo děti. Také mohlo dojít k omezení citového rozsahu a osoba není schopna prožívat například lásku. Osoba může mít problémy s usínáním, je podrážděná, přecitlivělá a neklidná. Má problémy s koncentrací. Vyskytuje se také přehnaná ostražitost, paranoidní vnímání nebo přehnané úlekové reakce.⁴⁸

Syndrom týrané osoby

Tento syndrom se nemusí projevit u každé osoby, která je ohrožená domácím násilím. Syndrom týrané osoby je ovlivněn více faktory, patří mezi ně osobnostní dispozice ohrožené osoby, délka a průběh násilného soužití, intenzita útoků, formy násilného jednání a také podpora blízkého okolí. Tento syndrom se projevuje specifickými formami chování ohrožené osoby, které je pro okolí nepochopitelné. Ohrožená osoba považuje násilné projevy pachatele za svou chybu, pachatele domácího násilí omlouvá a jeho násilné chování bagatelizuje nebo popírá. Ohrožená osoba má snížené sebevědomí a zažívá úzkosti, postupně ztrácí schopnost nepříjemné situace řešit a propadá naučené bezmoci. Celková apatie, bezmoc a vyčerpání organismu může vést až k extrémním reakcím ohrožené osoby, kterými jsou pokusy o sebevraždu nebo obrácení agrese proti pachateli.⁴⁹

Naučená bezmocnost

Autorem tohoto pojmu je americký psycholog Martin Seligman. V roce 1975 prováděl experiment se psy, které rozdělil do tří skupin. První skupina psů nedostávala žádné elektrošoky, druhá skupina dostávala elektrošoky, kterým se mohla vyhnout a třetí skupina dostávala elektrošoky, jimž se vyhnout nemohla. Psi ze třetí skupiny se nejdříve snažili elektrošokům uniknout, nakonec to ale vzdali. Ve druhé části experimentu byli psi zavřeni do boxu, ve kterém se mohli elektrošokům vyhnout tím, že přeskočí bariéru. Většina psů ze třetí skupiny se ani nepokusila uniknout a jen pasivně přijímala svůj osud.⁵⁰

⁴⁸ HOLÁ, Irena et al. Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky. 2. přeprac. Vyd. Brno: Spondea, 2016. Str. 27–28.

⁴⁹ PAPERSTEINOVÁ, Lucie, Jiřina NAVRÁTILOVÁ a Libor BOTEK. Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. Str. 44.

⁵⁰ NAKLADATELSTVÍ PORTÁL. Jak ani slovem neublížit. Psychologie dnes. 02/2021. [online]. [cit. 2023-03-21]. ISSN 1212-9607. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/100662/jak-ani-slovem-neublizit>

Stejný princip platí nejen u zvířat (jak to bylo popsáno v předchozím odstavci), ale také u lidí. Naučená bezmocnost se rozvíjí u osoby ohrožené poté, co se jí opakovaně nepodařilo odejít od pachatele domácího násilí nebo si zajistit pomoc. Ohrožená osoba pociťuje, že žádná její reakce nevede k ukončení násilí, a proto se stává pasivní a přechází do stavu letargie, bezmocnosti a beznaděje. Nesnaží se již z násilného vztahu odejít, ale pasivně v něm setrvává.⁵¹

Stockholmský syndrom

Psychologové poprvé popsali stockholmský syndrom v 70. letech 20. století v souvislosti s přepadením banky ve Stockholmu, ve které útočníci drželi několik dní rukojmí. Tito rukojmí se začali identifikovat se svými únosci, paradoxně se báli osvobození a policisty považovali za své nepřátele. Sobková uvádí čtyři předpoklady, které podmiňují vznik stockholmského syndromu:

- 1) Ohrožená osoba je přesvědčena, že ze své stávající situace nemůže uniknout;
- 2) Ohrožená osoba je izolována od lidí a ztrácí kontakt s realitou;
- 3) K násilníkovi může ohrožená osoba pociťovat přechodnou náklonnost;
- 4) Mezi osobou ohroženou a násilníkem se vytváří emocionální vztah, osoba ohrožená se ztotožňuje s jednáním násilníka.⁵²

V průběhu 21. století bylo pojetí stockholmského syndromu rozšířeno i na další skupiny lidí, například na osoby ohrožené domácím násilím, členy sekt nebo válečné zajatce. Stejně jako výše zmínění rukojmí jsou i osoby ohrožené domácím násilím závislé na svých partnerech, kteří je týrají.⁵³

⁵¹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Praha: Portál, 2011. Str. 44.

⁵² VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. Domácí násilí z pohledu žen a dětí: Právní stav k 1. 1. 2016. 3. přeprac. vyd. Praha: proFem, 2016. Str. 54.

⁵³ ČT24. Zdětinštění, závislost a až mateřská láska k únosci. Stockholmský syndrom je známý už 45 let. [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2573848-zdetinsteni-zavislost-a-az-materska-laska-k-unosci-stockholmsky-syndrom-je-znamy-uz-45>

5. Výzkumná část

Výzkumná část mé bakalářské práce se zabývá narativní analýzou čtyř autobiografií žen, které prošly domácím násilím. Výsledkem výzkumné části je odpověď na hlavní výzkumnou otázku: „*Jak je domácí násilí popisováno v autobiografiích žen, které jím prošly?*“

5.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka

Cílem mé výzkumné práce je odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: „*Jak je domácí násilí popisováno v autobiografiích žen, které jím prošly?*“

Dílčí výzkumné otázky

K zodpovězení hlavní výzkumné otázky mi pomohou tři dílčí výzkumné otázky, které dělí autorčiny zkušenosti s domácím násilím na období před jeho vypuknutím, dále na období, kdy domácí násilí probíhalo, a nakonec na období, kdy se autorka rozhodla z násilného vztahu odejít.

DVO 1: Z jakého rodinného prostředí partneri pochází a jaký byl jejich vztah před vypuknutím domácího násilí?

V této dílčí výzkumné otázce se budu pomocí konkrétních výzkumných otázek snažit popsat, z jakého rodinného zázemí oba partneri pochází, jaké vztahy měli oba partneri se svými rodiči a co je v dětství nejvíce ovlivnilo. Dále si budu klást otázky ohledně jejich seznámení a toho, kdo udělal při seznámení první krok. Další otázka se bude zaměřovat na to, jak rychle se jejich vztah vyvíjel a jaké varovné signály u svého partnera autorky pozorovaly ještě před vypuknutím domácího násilí. DVO 1 zakončím otázkou týkající se reakce rodiny a přátel autorky na jejího partnera.

Operacionalizované dílčí výzkumné otázky:

- Rodinné zázemí autorky, vztah s rodiči. Co ji v dětství nejvíce ovlivnilo?
- Rodinné zázemí partnera
- Kde se autorka seznámila s násilným partnerem? Kdo udělal první krok?
- Jak rychle se vztah vyvíjel? Všimla si autorka v partnerově chování nějakých varovných signálů?
- Jaká byla reakce rodiny a přátel na nového partnera?

DVO 2: Jak se vztah partnerů proměnil spolu s propuknutím domácího násilí?

V rámci této dílčí výzkumné otázky se zaměřím na první konflikt partnerů, který vyústil fyzickým napadením autorky. Z autobiografií se budu snažit vyčíst příčinu konfliktu a bezprostřední reakci autorky na fyzický útok ze strany partnera. Další otázka se bude týkat forem domácího násilí, které autorky prožily. Samostatnou otázku věnuji tomu, jak se ve vztahu konkrétně projevoval cyklus domácího násilí. Poslední otázka se bude věnovat partnerovým požadavkům, které měl vůči partnerce.

Operacionalizované dílčí výzkumné otázky:

- Jaký byl první konflikt? Kvůli čemu se partneři neshodli? Jak autorky reagovaly na násilí ze strany partnera?
- Jaké formy násilí autorka zažila?
- Cyklus domácího násilí
- Jaké měl partner požadavky? Stupňovaly se?

DVO 3: Jak se proměnily životy obou partnerů poté, co se autorka rozhodla násilný vztah opustit?

V této dílčí výzkumné otázce se budu jako první věnovat tomu, jak autorky domácí násilí řešily. Bude mě zajímat, zda se někomu ohledně týrání svěřily, případně komu. Další otázka se bude týkat pokusu o útěk z násilného vztahu. Poslední dvě otázky se budou týkat definitivního odchodu z násilného vztahu a následného zotavení.

Operacionalizované dílčí výzkumné otázky:

- Svěřila se autorka někomu?
- Pokusila se autorka o útěk? S jakým výsledkem?
- Kdy nastal zlom a autorka se podařilo od partnera definitivně odejít?
- Kde našla pomoc? Co nebo kdo jí pomohl se zotavit.

5.2 Metodologie výzkumu

Zvolená metoda

Pro výzkumnou část své práce jsem zvolila kvalitativní metodu výzkumu. Kvalitativní výzkum je některými metodology chápán pouze jako doplněk tradičních kvantitativních výzkumných strategií. Někteří jej vnímali jako protipól k jednotné, na přírodovědných základech postavené vědě. Kvalitativní výzkum se však postupně stával

rovnocennou formou výzkumu. Neexistuje jedna obecně uznávaná definice tohoto výzkumu, protože kvalitativní výzkum je široké označení pro rozdílné přístupy. Jedná se o pružný typ výzkumu, protože lze otázky upravovat a doplňovat i v jeho průběhu. Nevýhodou tohoto typu výzkumu je, že získané poznatky nemusí být zobecnitelné na celou populaci. Za další nevýhodu se považuje to, že výsledky výzkumu jsou ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi. Naopak jednou z jeho hlavních předností je získání podrobného popisu zkoumaného jedince, skupiny, události nebo fenoménu.⁵⁴

Budu analyzovat čtyři autobiografie, proto jsem zvolila narativní analýzu, která je jedním ze způsobů, jak porozumět vnitřnímu světu jedince. Předmětem narativní analýzy může být jakýkoli lidský výtvar, který zachycuje určitý příběh. Předmět narativní analýzy je označován jako narativní materiál. Narativním materiálem mohou být různé typy literárních prací, například deníky, zaznamenaná běžná konverzace nebo právě mnou zkoumané autobiografie.⁵⁵

Narativní výzkum se může použít pro srovnání mezi skupinami nebo k tomu, abychom se něco dozvěděli o sociálním fenoménu nebo historickém období. Je důležité vnímat, že životní příběh se v průběhu času vyvíjí. Autobiografie jsou tedy zmrazeným textem, který zachycuje život autora a jeho pohled na něj v době, kdy jej psal. Identita autora se ale časem vyvíjí a proměňuje. Je zřejmé, že autor by v současné době konstruoval a prezentoval svůj životní příběh jiným způsobem než v minulosti.⁵⁶

Výběr vzorku

Zkoumané autobiografie byly vybrány na základě jasně stanovených kritérií.

- 1) jedná se o zahraniční autobiografie týkající se domácího násilí;
- 2) jsou napsány ženskými autorkami, které prožily domácí násilí v dospělosti a v partnerském vztahu;
- 3) autobiografie byly vydány mezi roky 2000–2015;
- 4) jsou přeložené do českého jazyka.

⁵⁴ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. Str. 49–52.

⁵⁵ MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. Str. 241–242.

⁵⁶ ČERMÁK, Ivo. (2002). Myslet narativně (kvalitativní výzkum „on the road“). I.. Čermák, M., Miovský (Ed). Sborník z konference Kvalitativní výzkum ve vědách o člověku na prahu třetího tisíciletí. Brno: Psychologický ústav AV ČR, Nakladatelství Albert, 11-25.

Tato kritéria pomohla zúžit výsledný výběr zkoumaných autobiografií na čtyři: Týraná od Dianne Schwartz, Z temnoty od Tiny Nashové, Uvězněna v rodné zemi od Katji Schneidtové a Milovala jsem tyrana od Caroline Bréhatové.

6. Analýza jednotlivých autobiografií

V této části bakalářské práce budu prostřednictvím narativní analýzy zkoumat čtyři autobiografie zahraničních autorek. Stanovila jsem si tři tematické okruhy, které sledují, jak se vztah partnerů proměňoval v čase. Konkrétně tedy před propuknutím domácího násilí, následně v době, kdy násilí ve vztahu aktivně probíhalo a v závěru, kdy autorky násilný vztah opouštěly. Hlavní výzkumná otázka se soustředí na to, jak je domácí násilí popisováno v těchto čtyřech autobiografiích.

Před začátkem samotné analýzy autobiografií představím dílčí výzkumné otázky a operacionalizované dílčí výzkumné otázky. Každou autobiografii zvlášť analyzuji pomocí níže uvedených otázek.

Z jakého rodinného prostředí partneri pochází a jaký byl jejich vztah před vypuknutím domácího násilí?

Rodinné zázemí autorky, vztah s rodiči. Co ji v dětství nejvíce ovlivnilo?

Rodinné zázemí partnera

Nejdříve se bude můj zájem upínat na rodinné zázemí obou partnerů. Tato otázka mi pomůže přiblížit hlavní aktéry autobiografií, tedy autorku a jejího partnera, který se na ní později dopouštěl domácího násilí. Během četby autobiografií se budu snažit zjistit, zda měli partneri v dětství nějakou zkušenost s domácím násilím. Budu se soustředit na to, zda autorky vnímají, že tato zkušenost mohla mít vliv na to, že se samy v dospělosti staly osobami ohroženými domácím násilím.

Kde se seznámila s násilným partnerem? Kdo udělal první krok?

Další otázka se bude zaměřovat na první seznámení partnerů a na iniciaci navázání vztahu. Tato otázka mi pomůže určit, zda měli zájem o seznámení pouze partneri nebo seznámení iniciovaly i samotné autorky.

Jak rychle se vztah vyvíjel? Všimla si v partnerově chování nějakých varovných signálů?

V další otázce se chci věnovat tomu, jak rychle se vztah partnerů vyvíjel a jaké byly první týdny jejich milostného vztahu. Předpokládám, že vztahy, ve kterých později propuklo domácí násilí, se vyvíjely velmi rychle a intenzivně. Tato otázka mi pomůže tuto hypotézu potvrdit nebo vyvrátit. Součástí této otázky budou také varovné signály, kterých si autorky na svých partnerech všimaly ještě před propuknutím domácího násilí. Zajímá mě, která

konkrétní gesta, výroky a jednání autorky u partnerů zpětně vnímají jako předzvěst domácího násilí.

Jaká byla reakce rodiny a přátel na nového partnera?

Tento okruh otázek zabývajících se vztahem před vypuknutím domácího násilí zakončím otázkou, která se bude zaměřovat na prvotní reakci rodiny a přátel autorky na jejího partnera. Tato otázka mi pomůže určit, zda rodinní příslušníci a přátelé vnímají autorčina partnera jako skvělou partii nebo jej naopak vnímají jako rizikového partnera.

Jak se vztah partnerů proměnil spolu s propuknutím domácího násilí?

Jaký byl první konflikt? Kvůli čemu se partneri neshodli? Jak autorky reagovaly na násilí ze strany partnera?

V autobiografiích jsem první konflikt, který skončil fyzickým napadením autorek, vnímala jako stěžejní moment celé knihy. Právě s propuknutím fyzického násilí totiž autorky vyhodnotily, že je v jejich vztahu přítomno domácí násilí. V rámci této otázky mě bude zajímat, co autorky vnímají jako příčinu tohoto konfliktu. Popíšu také, jak na fyzické násilí ze strany partnera autorky zareagovaly.

Jaké formy násilí autorka zažila?

Otázku týkající se forem násilí jsem zařadila proto, abych zjistila, které formy domácího násilí se ve vztazích autorek objevovaly nejčastěji a jaké konkrétní podoby týrání autorky prožily. Účelem této otázky je mimo jiné ilustrovat, že osoby ohrožené domácím násilím nejsou vystaveny pouze fyzickému násilí, ale i velmi sofistikovaným formám násilí, které zanechávají rány na duši.

Cyklus domácího násilí

Cyklu domácího násilí jsem se věnovala v teoretické části a prostor mu budu věnovat i ve výzkumné části práce. V autobiografiích vyhledám, jak autorky tento cyklus popisují a jak jej prožívaly.

Jaké měl partner požadavky? Stupňovaly se?

Účelem této otázky je prozkoumat, jaké konkrétní požadavky partneri na autorky měli a jak partnerky tyto požadavky vnímaly. Zjistím, zda autorky požadavkům vyhověly nebo se partnerovi snažily vzepřít.

Jak se proměnily životy obou partnerů poté, co se autorka rozhodla násilný vztah opustit?

Svěřila se autorka někomu?

V této otázce mě bude zajímat, zda se autorky někomu svěřily s tím, že ve vztahu zažívají domácí násilí. Popíšu, kterým osobám se svěřily a jaká byla jejich reakce.

Pokusila se autorka o útěk? S jakým výsledkem?

Tato otázka se bude zabývat pokusem o odchod z násilného vztahu, který skončil neúspěchem. Otázku jsem zařadila, abych ilustrovala aktivní vzdor autorek vůči násilí, kterého se na nich partner dopouštěl. V autobiografiích vyhledám, v jaké fázi vztahu se autorky pokusily o útěk a z jakého důvodu tento pokus skončil neúspěchem.

Kdy nastal zlom a autorce se podařilo od partnera definitivně odejít?

Další otázka se zaměří na definitivní odchod od partnera. Zjistím, jaká událost předcházela ukončení vztahu a zda autorka požádala někoho o pomoc.

Kde našla pomoc? Co nebo kdo jí pomohl se zotavit.

V poslední otázce zmapuji následky, které na autorkách domácí násilí zanechalo. Zaměřím se mimo jiné i na to, jakou formu zotavení autorky zvolily. Zjistím, které autorky vyhledaly odbornou pomoc a jaký význam pro ně v rámci zotavení měla.

V rámci analýzy se čtenář dozví odpovědi na výše popsání otázky. Tyto operacionalizované dílčí výzkumné otázky mi pomohou odpovědět na mou hlavní výzkumnou otázku „*Jak je domácí násilí popisováno v autobiografiích žen, které jím prošly?*“ Výsledky své práce následně shrnu v samostatné kapitole.

6.1 Uvězněna v rodné zemi (Katja Schneidtová)

Z jakého rodinného prostředí partneri pochází a jaký byl jejich vztah před vypuknutím domácího násilí?

Rodinné zázemí autorky, vztah s rodiči. Co ji v dětství nejvíce ovlivnilo?

Katja vyrůstala v malém městě nedaleko Mnichova. Má jednoho staršího bratra. Rodiče byli alkoholici, otec zemřel, když bylo Katje 12 let. Matka nebyla schopná se o rodinu starat, proto její povinnosti převzala Katja. V knize popisuje, že v jejím okolí nebyl nikdo, kdo by se o ni během dospívání zajímal nebo ji podporoval.

Katja odešla z domu v 17 letech, aby se vyučila profesionální řidičkou. Bydlela sama v pronájmu, proto si přivydělávala jako servírka v hostinci. V té době, dle jejích slov, potřebovala někoho, kdo by s ní prožíval starosti všedních dní.⁵⁷

Rodinné zázemí partnera

Mahmud pochází z Turecka, ale v Německu žije od svých čtyř let. Kromě jeho sedmi sourozenců žije ve městě ještě spousta jeho strýců, tet, bratranců a sestřenic. Pracuje jako předák v továrně na náradí a vypomáhá svým rodičům, kteří mají obchod se zeleninou.⁵⁸

Kde se seznámila s násilným partnerem? Kdo udělal první krok?

S Mahmudem se seznámila v práci. Každý večer přicházel do restaurace, kde Katja pracovala, a mlčky ji pozoroval. Jednoho večera ji po skončení směny oslovil s nabídkou odvozu domů, protože nechtěl, aby šla v noci domů sama. Katja jeho nabídku přijala a v knize popisuje, že se s ním v autě cítila v bezpečí.

V práci ji vyzvedl i další den, ale to už došlo k menšímu konfliktu, kdy Mahmud Katju osočil, že flirtuje s ostatními hosty. Katja situaci nevnímala tak dramaticky, přišlo jí, že jen byla na hosty milá a usmívala se. Ten večer pozvala Katja Mahmuda k sobě domů, kde si povídali. Následně u ní i přespal.⁵⁹

Jak rychle se vztah vyvíjel? Všimla si v partnerově chování nějakých varovných signálů?

Během prvního měsíce vztahu se vídali každý den, jednou ráno jí Mahmud zašeptal do ucha, že ji miluje. Po šesti týdnech vztahu chtěl, aby Katja přestala pracovat v hostinci a nabídl jí, že za ni bude platit nájem. Měli menší krizi, když si Katja prosadila, že půjde na

⁵⁷ SCHNEIDTOVÁ, Katja. Uvězněna v rodné zemi. Praha: Ikar, 2014. Str. 19–22.

⁵⁸ Tamtéž. Str. 26.

⁵⁹ Tamtéž. Str. 20–26.

rozlučku se svobodou své kamarádky. Mahmud se s ní kvůli tomu přestal vídat. Katje se po něm ale stýskalo, a proto ho přiměla, aby se k ní vrátil. Chvíli na to se společně nastěhovali do nového bytu.

Varovné signály:

- Mahmud jí řekl, že „*city nehrají v turecké tradici vůbec žádnou roli*“.⁶⁰
- Jednou společně potkali bývalého kolegu Katji, který jí dal při pozdravu pusu na tvář. Mahmud se s Katjou začal přímo na ulici hádat a křičel na ni.
- Mahmud Katje vyprávěl, že jeho matka vychází z bytu jen tehdy, když jde na nákup nebo navštívit příbuzné. Následně Katje vysvětlil, že v jeho rodině takto žijí všechny ženy.
- Mahmud zařídil, aby Katja dostala v práci výpověď.⁶¹

Jaká byla reakce rodiny a přátel na nového partnera?

Přátelé se o Katju báli, protože se doslechli, jaký měl Mahmud záchvat, když potkali jejího bývalého kolegu. Navštívila ji kamarádka, která Katje nabídla, že za ní může kdykoliv přijít, kdyby potřebovala pomoc.⁶²

Matka měla o Katju starost, protože na ní viděla, že nevypadá dobře. Katja řekla matce, že má z Mahmuda strach a že se jí Mahmud snaží omezovat na svobodě.⁶³

Jak se vztah partnerů proměnil spolu s propuknutím domácího násilí?

Jaký byl první konflikt? Kvůli čemu se partneri neshodli? Jak autorky reagovaly na násilí ze strany partnera?

K prvnímu většímu konfliktu došlo, když se Katja vrátila domů od matky asi o dvě hodiny později, protože se zdržela v koloně. Mahmud na ni začal po příjezdu křičet a chtěl vědět, kde byla ty dvě hodiny. Katja se tomu zasmála, protože jí to přišlo absurdní. Mahmuda to rozčílilo a dal jí ránu pěstí, to mu ale nestačilo, a dále ji bil a kopal. Katju to vyděsilo, a proto řekla Mahmudovi, že od něj odchází. Jela se nechat ošetřit do nejbližší nemocnice.

V nemocnici řekla, že spadla ze schodů, protože se styděla přiznat, co se jí doopravdy stalo. Mahmud na ni počkal před nemocnicí a omlouval se jí. Protože neměla Katja kam jít,

⁶⁰ SCHNEIDTOVÁ, Katja. Uvězněna v rodné zemi. Praha: Ikar, 2014. Str. 27–28.

⁶¹ Tamtéž. Str. 33–35.

⁶² Tamtéž. Str. 30–31.

⁶³ Tamtéž. Str. 53–54.

svolila, že ještě jednu noc přespí v jejich společném bytě. Poté měla v plánu se od Mahmuda odstěhovat.⁶⁴

Jaké formy násilí autorka zažila?

Fyzické: Facky, kopání, tahání za vlasy, údery pěstí, škrcení. Po napadení Katje odepřel lékařskou pomoc.⁶⁵

Psychické: Říkal Katje, že si za násilí může sama, protože ho provokuje. Dále jí říkal, že je hloupá a nadával jí. Extrémně žárlil, například obvinil Katju z flirtování, protože se podívala na muže sedícího ve vedlejším autě.⁶⁶ Paradoxem bylo, že Mahmud Katju podváděl se svou bývalou přítelkyní.

Sociální: Z bytu mohla odejít jen tehdy, když to Mahmudovi předem oznámila. Stýkat se mohla pouze s jeho rodinou a návštěvy její matky se konaly pod jeho dohledem.⁶⁷

Ekonomické: Mahmud připravil Katju o práci, protože chtěl, aby na něm byla zcela závislá.

Sexuální: Mahmud přišel uprostřed noci domů opilý a měl s Katjou sex navzdory jejímu nesouhlasu.⁶⁸

Cyklus domácího násilí

Mahmud vyčítal Katje, že se vrátila od matky později. Začal na ni rvát a následně ji fyzicky napadl. Uklidnil se až když Katja zavolala matce, která jí potvrdila, že Katja odjela později. Po ošetření v nemocnici se jí omlouval a sliboval, že už se to nikdy nebude opakovat. Vzal si dovolenou, aby se o Katju mohl starat a téměř denně jí nosil květiny.⁶⁹

Jaké měl partner požadavky? Stupňovaly se?

Mahmud nejdříve požadoval, aby Katja nosila dlouhé oblečení pouze při návštěvách jeho rodiny, později i všude jinde. Později chtěl, aby také nosila šátek. Domluvil jí lekce turečtiny u jejich turecké sousedky. Nesměla se dívat mužům do očí, malovat se nebo odcházet z bytu bez předchozího oznámení.⁷⁰ Jeho turecké rodině sloužila jako překladatelka na úřadech a u lékaře.

Jak se proměnily životy obou partnerů poté, co se autorka rozhodla násilný vztah opustit?

⁶⁴ SCHNEIDTOVÁ, Katja. Uvězněna v rodné zemi. Praha: Ikar, 2014. Str. 54–59.

⁶⁵ Tamtéž. Str. 165.

⁶⁶ Tamtéž. Str. 83.

⁶⁷ Tamtéž. Str. 121.

⁶⁸ Tamtéž. Str. 102–103.

⁶⁹ Tamtéž. Str. 54–59

⁷⁰ Tamtéž. Str. 84.

Svěřila se autorka někomu?

Autorka se svěřovala hlavně tureckým ženám nebo ženám žijícím s Turkem. Ženy měly většinou také zkušenost s domácím násilím. Své matce se nesvěřila v obavě, že by opět mohla upadnout do alkoholové závislosti. Se starými přáteli už nebyla v kontaktu. Nechtěla se svěřit ani svému obvodnímu lékaři nebo policii, protože by to, dle jejích slov, situaci nevyřešilo, ale spíše zhoršilo.⁷¹ Katja ovšem nečekaně otěhotněla, Mahmudovi o těhotenství neřekla a plánovala tajně podstoupit potrat. Proto se s domácím násilím svěřila i gynekologovi a psycholožce, kteří jí museli podepsat povolení k potratu.⁷²

Pokusila se autorka o útěk? S jakým výsledkem?

Katja se odhodlala k útěku poté, co ji Mahmud znovu napadl, protože odmítla neustále nosit oblečení s dlouhými rukávy. Ukradla Mahmudovi klíče od auta a vylezla oknem, zatímco byl doma. Jela k bratrancovi Mahmuda a jeho ženě, se kterou si dobře rozuměla. Mahmud ji zde ale našel a odvedl ji zpátky do jejich bytu. Následně jí sdělil, že ji moc miluje, ale pokud se ještě jednou pokusí utéct, najde ji a zabije ji.⁷³

Kdy nastal zlom a autorce se podařilo od partnera definitivně odejít?

Katja konfrontovala svou tureckou kamarádku, která jí ukradla prsten. Kamarádce dala facku v přítomnosti Mahmuda, kterého to rozzuřilo. Katja věděla, že bude zle, a proto rychle zavolala své matce s prosbou, aby zavolala policii, pokud nebude za hodinu u matčinych dveří. Mahmud ji s mnoha nadávkami a výhružkami vyhodil z bytu. Katja odjela k matce a vše jí řekla.⁷⁴

Kde našla pomoc? Co nebo kdo jí pomohl se zotavit?

Katja našla pomoc u své matky, později bydlela v úkrytu u přátel. Mahmud po ní nepřestával pátrat a opakovaně ji telefonicky kontaktoval. Katja měla panické ataky, trpěla stihomanem. S celou událostí se snažila vyrovnat pomocí odborné terapie. Psycholožka jí vysvětlila, že ve svém dětství nezažila pocit bezpečí, a proto toužila po někom, kdo by se o ni postaral. Mahmudovo chování zpočátku nevnímala jako uplatňování moci, ale jako projev zájmu a starosti.⁷⁵

Nyní má Katja nového partnera a děti. V době vydání knihy žila stále pod policejní ochranou.

⁷¹ SCHNEIDTOVÁ, Katja. Uvězněna v rodné zemi. Praha: Ikar, 2014. Str. 179.

⁷² Tamtéž. Str. 189–191.

⁷³ Tamtéž. Str. 72–77.

⁷⁴ Tamtéž. Str. 201–207.

⁷⁵ Tamtéž. Str. 218–220.

6.2 Milovala jsem tyrana (Caroline Bréhatová)

Z jakého rodinného prostředí partneri pochází a jaký byl jejich vztah před vypuknutím domácího násilí?

Rodinné zázemí autorky, vztah s rodiči. Co ji v dětství nejvíce ovlivnilo?

Autorka pochází z úplné rodiny. Je Francouzka, ale žije v New Yorku, kde pracuje jako novinářka. Pravidelně navštěvuje rodiče a oni zase ji. Mají spolu dobré vztahy, své dětství vnímá velmi pozitivně. Ve svých předchozích vztazích nezažila ponižování ani pohrdání. Když se seznámila s násilným partnerem, bylo jí 32 let.

Rodinné zázemí partnera

Julian se živil jako muzikant na volné noze. Jeho matka pocházela z Německa, odkud se přestěhovala do Jižní Karolíny. Jeho otec je Íránec, který rodinu opustil, když byly Julianovi dva roky a půl.

V knize autorka často řeší Julianovu matku, které psycholožka diagnostikovala hraniční poruchu osobnosti.⁷⁶ Julian byl jako malý svědkem jejího pokusu o sebevraždu. V době jejich vztahu Caroline vnímala jeho matku jako egocentrickou a silně emocionální. Julian má dvě sestry, které také neumí své emoce ovládat.

Kde se autorka seznámila s násilným partnerem? Kdo udělal první krok?

Caroline poprvé viděla Juliana, když zpíval na demonstraci proti válce v Iráku v roce 2002. Od první chvíle ji přitahoval, o dva měsíce později s ním dělala rozhovor v jeho bytě. Den poté ji Julian pozval na svůj další koncert. Po jeho skončení společně zašli do restaurace, kde Julian Caroline vyprávěl o svém životě.⁷⁷

Jak rychle se vztah vyvíjel? Všimla si autorka v partnerově chování nějakých varovných signálů?

Po návštěvě restaurace se tři týdny neviděli, protože Julian nahrával album a měl málo času. Caroline navrhla, aby spolu strávili Štědrý večer. Julian jí nosil do kanceláře kytice rudých růží, při svíčkách jí recitoval básně a popisoval, jak si představuje manželství.⁷⁸ Caroline koupila byt v Harlemu, kam se k ní přistěhoval Julian. Po roce se zasnoubili a o pár měsíců později Caroline otěhotněla. Vzali se narychlo, aby se dítě narodilo do manželství.

Varovné signály:

⁷⁶ BRÉHATOVÁ, Caroline. Milovala jsem tyrana. Praha: Ikar, 2011. Str. 23–25.

⁷⁷ Tamtéž. Str. 13–22.

⁷⁸ Tamtéž. Str. 27–36.

- Julian se velmi rád chlubil a vyprávěl o svých ambicích, které byly velmi přehnané. Měl rád pozornost, potřeboval, aby mu ostatní s obdivem naslouchali.
- Julian rychle měnil nálady a choval se podivně. Během dne byl pilným studentem magisterského studia, rozesmával Caroline a vzápětí ji v noci budil s pláčem, protože se obával o svou kariéru.
- Když Julian poprvé uviděl Caroline v plavkách, prohlásil, že by měla přibrat. I později před ní prohlašoval, že se mu líbí kypré ženy.
- Caroline cítila, že ji Julian neustále hodnotí, zkoumá a posuzuje.
- Jednou ho Caroline políbila na tvář a řekla mu, že ho má ráda. Julianovi to přišlo odpudivé a řekl jí, aby toho nechala. Následně jí vysvětlil, že polibek není projevem lásky, ale projevem toho, že jí láska chybí. Pro něj to byl důkaz slabosti. Caroline se ho zeptala, co tedy znamenají polibky od něj. Odpověděl, že polibky od něj jsou dárky.⁷⁹

Jaká byla reakce rodiny a přátel na nového partnera?

Carolininy rodiče si Juliana oblíbili, považovali ho za inteligentního, sympatického a energického. Obavy měli kvůli jeho práci, protože se ve 35 letech stále věnoval jen hudbě a pravidelný příjem zajišťovala Caroline. Autorka v knize nepopisuje reakci svých přátel na Juliana.⁸⁰

Jak se vztah partnerů proměnil spolu s propuknutím domácího násilí?

Jaký byl první konflikt? Kvůli čemu se partneri neshodli? Jak autorky reagovaly na násilí ze strany partnera?

První konflikt, který vyeskaloval fyzickým násilím, se odehrál, když byla Caroline ve třetím měsíci těhotenství. Byl večer, Julian už ležel v posteli a tvářil se, že spí. Caroline od něj chtěla pusku na dobrou noc. Julian ji odstrčil a řekl jí, aby byla zticha. Caroline byla v šoku, a proto Juliana lehce plácla do zad. Julian ji v reakci na to udeřil pěstí do břicha a do stehna. Caroline strnula, chtěla vědět, proč to udělal. Julian jí odvětil: „*Zranila jsi mě. Způsobila jsi mi strašnou bolest v zádech. Udeřit někoho takovým způsobem je podlé.*“ Caroline to zmátlo a začala přemýšlet, zda Julianovi opravdu tak ublížila.⁸¹

⁷⁹ BRÉHATOVÁ, Caroline. Milovala jsem tyрана. Praha: Ikar. Str. 70–71.

⁸⁰ Tamtéž. Str. 51.

⁸¹ Tamtéž. Str. 85–86.

Jaké formy násilí autorka zažila?

Fyzické násilí: Rány pěstí, dušení.

Psychické násilí: Odehrávalo se nejčastěji. Julian měl záchvaty vzteku, potřeboval Caroline ovládat, stavěl sám sebe do role oběti a nikdy se neomlouval. Vinu svaloval na Caroline, připisoval jí své pocity. Snažil se ji dohnat k šílenství, vyžíval se v tom, když ji dohnal k vyhroceným emočním reakcím. Z týrání obviňoval Caroline, protože se údajně starala jen o sebe, ne o něj a jeho potřeby.⁸²

Cyklus domácího násilí

Po velkém verbálním útoku napsal Julian Caroline dopis, kde se jí omluvil a slíbil, že bude svůj hněv krotit. Následující týdny byly podobné líbávkám. Julian nebyl vzteklý, neměl nenávistné poznámky. Situace se ale opět zhoršila. Manželé se pohádali a Caroline Julianovi řekla, že si od něj potřebuje odpočinout v rodné Bretani, kde se lidé chovají normálně. Julian se na ni vrhl, dusil ji polštářem a vulgárně jí nadával. Další den jí přinesl kytici rudých růží a choval se mile.⁸³

Jaké měl partner požadavky? Stupňovaly se?

Jediným Julianovým požadavkem bylo, aby Caroline brala ohled na jeho potřeby.

Jak se proměnily životy obou partnerů poté, co se autorka rozhodla násilný vztah opustit?

Svěřila se autorka někomu?

Caroline se svěřila své sousedce, která byla také obětí domácího násilí. Sousedka jí ale nevěřila, protože Juliana znala jako citlivého a mírného muže. Navíc na Caroline neviděla žádné modřiny ani jiné viditelné stopy po týrání.⁸⁴

Pokusila se autorka o útěk? S jakým výsledkem?

Caroline se o útěk nepokusila. Jediné místo, kam by chtěla utéct byla Francie. Týrání propuklo až když byla Caroline těhotná, proto útěk do Francie nepřipadal v úvahu, protože by mohla být obviněna z únosu dítěte.

Kdy nastal zlom a autorce se podařilo od partnera definitivně odejít?

Caroline byla diagnostikována deprese. Zhubla deset kilogramů, trpěla nespavostí, v práci trávila mnoho hodin, aby nemusela být s Julianem. Neustále se hádali, Julian do ní jednou hrubě strčil a poté odešel z bytu. Druhý den Caroline potkala v domě policisty, které

⁸² BRÉHATOVÁ, Caroline. Milovala jsem tyrana. Praha: Ikar. Str. 116.

⁸³ Tamtéž. Str. 91–100.

⁸⁴ Tamtéž. Str. 100.

požádala o pomoc. Na Juliana byl vydán zatykač a byl předběžně zadržen. Následovalo soudní řízení ohledně rozvodu a svěřeni dítěte do péče.⁸⁵

Kde našla pomoc? Co nebo kdo jí pomohl se zotavit?

Caroline strávila měsíc ve Francii u rodičů, aby se zotavila. Dceru ale musela nechat v New Yorku. Pomohla jí tedy hlavně rodina a její malá dcera. Caroline nadále žije v New Yorku a dělí se s Julianem o rodičovskou pravomoc.⁸⁶

6.3 Týraná (Dianne Schwartz)

Z jakého rodinného prostředí partneri pochází a jaký byl jejich vztah před vypuknutím domácího násilí?

Rodinné zázemí autorky, vztah s rodiči. Co ji v dětství nejvíce ovlivnilo?

Dianne bylo 41 let, když se seznámila s Johnem. Pochází z úplné rodiny, rodiče jsou praktikující křesťané. S otcem si nikdy nebyli blízcí, psychicky ji týral a pokračoval s tím i v dospělosti. Má o rok a půl starší sestru. Rodiče Dianne řekli, že nechtěli další dítě a otec jí řekl, že ji neměl nikdy rád a ani mít nebude. Autorka si nevybavuje moment, kdy by jí rodiče s něčím pomohli. Má 4 děti z předešlých vztahů.⁸⁷

Rodinné zázemí partnera

John má dvě mladší sestry, otec rodinu opustil, když Johnovi bylo 12 let. Následně se rodiče rozvedli a matka si našla nového partnera, který byl přísný a neustále Johna a jeho sestry kontroloval. Johna fyzicky trestal. John svého biologického otce nechtěl vidat, pouze si s ním párkrát telefonoval. Matku nenavštěvuje, ačkoliv bydlí ve stejném městě. Jeho sestra prý užívá drogy, je promiskuitní a mívá velké záchvaty vzteku.⁸⁸

Kde se autorka seznámila s násilným partnerem? Kdo udělal první krok?

Dianne seznámil s Johnem její bývalý herecký kolega. Natáčeli spolu záběr do filmu. Dianne popsala Johna jako nejhezčího muže, kterého kdy potkala a také jako okouzujícího a velmi příjemného. Dianne mu dala své telefonní číslo a John ji pozval na rande.

Jak rychle se vztah vyvíjel? Všimla si autorka v partnerově chování nějakých varovných signálů?

⁸⁵ SCHWARTZ, Dianne. Týraná. Praha: Portál, 2012. Str. 157–161.

⁸⁶ Tamtéž. Str. 170–179.

⁸⁷ Tamtéž. Str. 83–86.

⁸⁸ Tamtéž. Str. 68–70.

Chodili spolu čtyři měsíce, kdy John chtěl trávit veškerý svůj volný čas jen s Dianne. Po pár týdnech začal mluvit o svatbě a říkal jí, že ona je tou ženou, na kterou celý život čekal. Vzali se po čtyřech měsících vztahu, protože John přišel o práci a Dianne z něj chtěla udělat spolumajitele svého obchodu, protože John u ní v obchodě odmítl pracovat jako její zaměstnanec. Manželství navrhla sama autorka.⁸⁹

Varovné signály:

- John obviňoval Dianne z činů, které neudělala a slovně ji napadal. Začal být vzteklý. Vyčítal jí, že nechává na záznamníku vzkazy, že se jí stýská.
- John zatajoval Dianne svou minulost. Jednou totiž náhodou objevila dopis s výzvou, aby zaplatil pokutu za přechovávání kokainu.⁹⁰
- Při jedné hádce přinesl John prsten, který plánoval dát Dianne k narozeninám a zlostně jí mrštil o zem. Dianne prsten sebrala a vrátila jej Johnovi, přitom si všimla, že se prsten ohnul. John dal tento ohnutý prsten později Dianne k narozeninám a tvářil se, jako by se nic nestalo.⁹¹
- V obchodu, který patřil Dianne, si stále stěžoval na její zaměstnance. Doma si stěžoval, že špatně vaří a pere.
- John začal Dianne kritizovat její styl oblékání, účes a líčení.

Jaká byla reakce rodiny a přátel na nového partnera?

Dianne připadalo, že mají Johna všichni rádi, zvláště její rodiče. Její otec jezdil s Johnem na ryby.

Jak se vztah partnerů proměnil spolu s propuknutím domácího násilí?

Jaký byl první konflikt? Kvůli čemu se partneři neshodli? Jak autorky reagovaly na násilí ze strany partnera?

První fyzický útok se odehrál měsíc po svatbě. Dianne byla s Johnem na zahradní oslavě u jeho přátel. Oslavu bez rozloučení opustili, protože John začal zuřit. Vyčetl Dianne, že je opilá a ponižila ho před jeho přáteli, protože flirtovala s jiným mužem. Dianne vše popřela a řekla mu, že žárlivost je jeho problém, nikoliv její. V reakci na to ji začal škrtil se slovy, že by ji zabil, ale nestojí mu za to. Dianne jen myslela na to, jak se dostat pryč z domu.

⁸⁹ SCHWARTZ, Dianne. Týraná. Praha: Portál, 2012. Str. 44–47.

⁹⁰ Tamtéž. Str. 52–56.

⁹¹ Tamtéž. Str. 123.

John ji opět napadl a mlátil ji a kopal, nakonec ji vyhodil na chodník před domem. Dianne se strašně styděla. Podařilo se jí vzít klíčky od auta a odjet ke kamarádce.⁹²

Jaké formy násilí autorka zažila?

Fyzické: Dušení, kopání.

Psychické: Ponižování, vyhrožování, křivé obviňování, ničení osobních věcí, kritizování.

Sexuální: John jí dělal perverzní návrhy, oplzle jí nadával a ponižoval ji. Pokusil se ji znásilnit, ale Dianne přivolala na pomoc svého syna.

Cyklus domácího násilí

Johnovo napětí se postupně stupňovalo, zuřil a byl zpočátku agresivní jen verbálně, poté fyzicky Dianne napadl. Druhý den prosil o odpuštění a druhou šanci. Přinesl jí večeri do postele a povídal si s ní.

Autorka sama líčí, že se snažila partnera vyprovokovat, jakmile viděla, že se v něm začíná hromadit vztek. Chtěla mít fázi násilí za sebou a užít si fázi líbánek.⁹³

Jaké měl partner požadavky? Stupňovaly se?

Chtěl, aby mu Dianne během milování vyprávěla o sexuálních zážitcích, které měla s jinými muži. Chtěl také, aby sehnala další ženu, která by s nimi spala. Požadoval, aby měla Dianne dlouhé červeně nalakované nehty. Chtěl s ní chodit na nákupy a vybírat jí oblečení. Vynutil si, aby jela s ním a jeho přáteli na týden na hausbót, ačkoliv se jí tam vůbec nechtělo, protože tam vždy jen pili alkohol a kouřili marihuanu.⁹⁴

Jak se proměnily životy obou partnerů poté, co se autorka rozhodla násilný vztah opustit?

Svěřila se autorka někomu?

Svěřila se kamarádce, ke které utekla po prvním napadení. Dále se svěřila pastorovi, který jí poradil, aby se více modlila, postila se, a aby byla pokornější a oddanější. Rozvod byl možný pouze v případě cizoložství.

Dianne začala chodit k psychologovi kvůli špatnému vztahu s rodiči, svěřila se mu i ohledně domácího násilí. John si myslel, že tam chodí kvůli své matce, a proto jí návštěvy psychologa nezakazoval.

⁹² SCHWARTZ, Dianne. Týraná. Praha: Portál, 2012. Str. 19–28.

⁹³ Tamtéž. Str. 37–40.

⁹⁴ Tamtéž. Str. 57–65.

Dianne se svěřila také doktorovi, který ji ošetřoval po dalším napadení. Svěřila se své sestře, která ji prosila, aby od Johna odešla.

Na radu psychologa informovala o své situaci i rodiče. Matka se nevyjádřila a otec Dianne řekl, že ten problém je ona.⁹⁵

Pokusila se autorka o útěk? S jakým výsledkem?

Dianne utekla z domu hned po prvním fyzickém útoku. Nechtěla se svěřit svým dětem ani zaměstnancům, protože se cítila zahanbeně. Měla jen měsíc po svatbě a všichni si mysleli, že John je ten pravý. Dianne po útěku pobývala u své kamarádky, která jí řekla, že ji John napadl nejspíše proto, že měl v sobě nahromaděný vztek kvůli ztrátě zaměstnání. Dianne si tedy myslela, že to byla jednorázová událost, a měla by proto Johnovi odpustit. Druhý den se vrátila k Johnovi domů.⁹⁶

Kdy nastal zlom a autorce se podařilo od partnera definitivně odejít?

Dianne začala situaci aktivně řešit, když byl její syn na prázdninách u svého otce. John ji jednoho večera nazval ponižujícím jménem, o kterém věděl, že ho Dianne nenávidí. Ona mu s ledovým klidem oznámila, že tím to vše zkazil a je mezi nimi konec. Druhý den objednala stěhovací službu.⁹⁷

Kde našla pomoc? Co nebo kdo jí pomohl se zotavit?

Největší oporou jí byl psycholog, který jí pomohl znovu získat sebevědomí a objasnit, jak její vztah s Johnem souvisí se vztahy s rodiči. Na terapii chodila intenzivně dva roky.

Dianne se rozvedla s Johnem, prodala obchod a začala hledat své poslání. Založila organizaci zabývající se prevencí na školách, začala pracovat na lince důvěry a pracuje s týranými ženami.

6.4 Z temnoty (Tina Nashová)

Z jakého rodinného prostředí partneri pochází a jaký byl jejich vztah před vypuknutím domácího násilí?

Rodinné zázemí autorky, vztah s rodiči. Co ji v dětství nejvíce ovlivnilo?

⁹⁵ SCHWARTZ, Dianne. Týraná. Praha: Portál, 2012. Str. 76–82.

⁹⁶ NASHOVÁ, Tina. Z temnoty. Praha: Triton, 2014. Str. 29–33.

⁹⁷ Tamtéž. Str. 97–98.

Tině je 29 let. Vyrůstala s matkou a sourozenci v malém městě ve Velké Británii. Její matce se rozpadly dvě manželství, další partneri ji podváděli nebo mlátili. Tina matku nechápala a nechtěla skončit stejně jako ona.⁹⁸ Matčinu výchovu vnímá jako velmi přísnou. Matka na děti neměla čas, proto se o ně často starala babička.

Tina má dva syny, každého s jiným partnerem. Prvního syna měla, když jí bylo 16 let, o rok později odešla z domu. Je v kontaktu s otcem svého mladšího syna, kterému jsou 2 roky.

Rodinné zázemí partnera

Shaneovi je 30 let. Rodiče se rozvedli, když mu bylo 13 let. Ve 14 letech poprvé někoho přepadl, protože neměl na jídlo. Jeho otec odešel k námořnictvu a matka někam zmizela.⁹⁹ Při přepadení byl ale chycen a následně umístěn do dětského domova. Později strávil čtyři a půl roku ve vězení za napadení. Ubodal svého psa, ale to se Tina dozvěděla až později.

Kde se autorka seznámila s násilným partnerem? Kdo udělal první krok?

Tina znala Shanea ze svého mládí a znovu ho potkala po deseti letech v klubu, kam šla spolu se svou sestrou. Tina tancovala a cítila, že ji Shane pozoruje. Navázala s ním konverzaci a spolu se svou sestrou jela k němu domů. Shane si od ní vzal číslo a řekl jí, že ji chce zase vidět.¹⁰⁰

Jak rychle se vztah vyvíjel? Všimla si autorka u partnera nějakých varovných signálů?

Vídali se dvakrát týdně, když dala Tina své syny na hlídání k otci svého mladšího syna. Po třech týdnech vztahu seznámila Shanea s dětmi a poprvé s ním strávila noc.

Po třech měsících se Shane poprvé před Tinou zachoval agresivně vůči náhodným kolemjdoucím, začal pít více alkoholu, a následně přišel o práci. Shane se pravidelně několik dní vůbec neozýval, čímž Tinu psychicky deptal, protože si myslela, že ji podvádí. Partneri spolu strávili Vánoce a Shane dal Tině velmi drahé dárky.¹⁰¹

Varovné signály:

- Shane měl několik agresivních tetování, například popravičského v kápi, tygra rvoucího něčí hlavu a nápis psanec.

⁹⁸ NASHOVÁ, Tina. Z temnoty. Praha: Triton, 2014. Str. 38.

⁹⁹ Tamtéž. Str. 96.

¹⁰⁰ Tamtéž. Str. 17–22.

¹⁰¹ Tamtéž. Str. 39–44.

- Shane vyprávěl Tině příběh z dětství. Zbil ho jeden kluk a Shane to poté řekl svému otci, který ho donutil, aby z toho kluka vymlátíl duši. Tině to vyprávěl bez emocí a tvářil se, jako by se nic nestalo.
- Užíval si Tininu žárlivost. Přidával na sociální sítě fotky s jinými ženami, aby Tina žárlila. Nikdy se jí za nic neomluvil.¹⁰²
- Ve filmech měl rád násilné scény. Často se díval na horory a filmy se zombie.

Jaká byla reakce rodiny a přátel na nového partnera?

Sestra Tiny prohlásila, že je Shane opravdu dobrá partie, po čase na něj ale zanevřela. Viděla totiž, jak se Tina trápí kvůli tomu, že jí Shane neodpovídá na zprávy, a přitom přidává fotky s jinými ženami. Tinina sousedka jim vztah přála, protože Shane působil jako gentleman a rád trávil čas se syny Tiny.¹⁰³

Jak se vztah partnerů proměnil spolu s propuknutím domácího násilí?

Jaký byl první konflikt? Kvůli čemu se partneři neshodli? Jak autorky reagovaly na násilí ze strany partnera?

První konflikt se odehrál na silvestrovském večírku, kam spolu oba partneři vyrazili. Byla tam spousta lidí a Shane se ztratil v davu. Když ho Tina našla, začal jí nadávat. Osočil ji, že flirtuje s ostatními muži a má s nimi pohlavní styk. Nadával jí a plival na ni, pak jí vytrhl pár vlasů. Byli u toho i jeho přátelé, ale nezakročili, protože se Shanea báli. Nakonec spolu odjeli k němu domů, kde ji Shane shodil na zem. Tina si vzala svoje nejnuttější věci a utekla. Nedokázala pochopit, co se právě stalo. Shane si nemohl vybit agresí na Tině, a proto jí následně zdemoloval auto. Shane se jí po tomto incidentu neozýval, Tina kvůli tomu měla úzkosti a stále brečela. Začala věřit, že je bezcenná, hrozná a ošklivá.¹⁰⁴

Jaké formy násilí autorka zažila?

Fyzické: Bil jí do hlavy, shodil ji ze schodů, škrtil ji a vydloubl jí oči. Odmítl jí zavolat lékařskou pomoc.

Psychické: Opakoval jí, že je to všechno její chyba. Za žádné napadení se jí nikdy neomluvil. Zničil drahé dárky, které mu dala Tina k Vánocům. Urážel její sestru. Tině sprostě nadával a bil jí před jejím třináctiletým synem. Sliboval jí, že se změní, najde si práci,

¹⁰² NASHOVÁ, Tina. Z temnoty. Praha: Triton, 2014. Str. 40–45.

¹⁰³ Tamtéž. Str. 22–25.

¹⁰⁴ Tamtéž. Str. 46–52.

nebude trávit tolik času u televize. Tyto sliby se nikdy ani nepokusil splnit. Hodně žárlil, dokonce i na 70letou paní, která si s Tinou povídala.¹⁰⁵

Sociální: Zakazoval Tině vycházet z domu a vídat kamarádky a rodinu, když měla pohmožděný krk, modřiny nebo podlitiny.

Ekonomické: Ničil její věci. Rozbil jí okno, sklo u auta, vybavení v bytě. Poté, co Tina byt zrekonstruovala, jej opět zničil.

Sexuální: Pokusil se jí vyndat nitroděložní tělíčko bez jejího souhlasu.

Cyklus domácího násilí

Tina prožila cyklus domácího násilí mnohokrát. Poznala, když se v Shaneovi začal hromadit vztek a chystal se ji napadnout. Jednou na něj zakřičela, že ví, že ji chce uhodit a ať to udělá. On ji okamžitě udeřil do obličeje. Za pár hodin se mu omluvila s tím, že to byla její chyba, protože ho vyprovokovala. Shane se jí nikdy za žádné napadení neomluvil. V knize mluví Tina o Shaneovi jako o své droze, bez které nemůže žít. V líbánkové fázi si Tina pochvalovala sex na usmířenou, vyznání lásky a Shaneovo ujištění, že si udělá v životě pořádek.¹⁰⁶

Jaké měl partner požadavky? Stupňovaly se?

Shane chtěl, aby s ním byla Tina těhotná, ale Tina nechtěla, protože už takhle měla (dle svých slov) starostí dost. Během pobytu ve vězení požadoval, aby mu Tina dávala peníze na tuňáka, protože nebyl spokojený s vězeňskou stravou.¹⁰⁷ Požadoval, aby Tina stáhla veškerá obvinění, což nakonec udělala. Nutil ji, aby se spolu s ním dívala na násilné filmy, které jí přišly odporné.

Jak se proměnily životy obou partnerů poté, co se autorka rozhodla násilný vztah opustit?

Svěřila se autorka někomu?

Po prvním útoku se Tina svěřila matce a svým sestrám. Později věděli o domácím násilí policisté, doktoři, sociální pracovnice a Tinina sousedka. Sestra jí řekla, aby hlavně Shanea nebrala zpátky k sobě, jinak se jí rodina zřekne. Rodině se pak už svěřovat nechtěla a snažila se týráním tajit, protože věděla, že by jí příbuzní řekli, že ji před Shaneem varovali.¹⁰⁸

Pokusila se autorka o útěk? S jakým výsledkem?

¹⁰⁵ NASHOVÁ, Tina. Z temnoty. Praha: Triton, 2014. Str. 59.

¹⁰⁶ Tamtéž. Str. 100–103.

¹⁰⁷ Tamtéž. Str. 144.

¹⁰⁸ Tamtéž. Str. 94.

Tina utekla hned po silvestrovském konfliktu, ale nemohla bez Shanea být. Po dalším napadení nahlásila Shanea na policii. Byl zatčen, ale později byl propuštěn na kauci, protože všechna obvinění popřel. Dostal soudní příkaz, aby Tinu nekontaktoval. Přesto za Tinou chodil a ona ho pokaždé vzala zpátky, protože jí řekl, že ji miluje, a že mu chybí. Soudní příkaz porušoval opakovaně. Chtěl, aby Tina popřela u soudu svá obvinění. Tvrdil jí, že jinak skončí ve vězení a všechno to bude jenom její chyba.¹⁰⁹

Kdy nastal zlom a autorce se podařilo od partnera definitivně odejít?

Tině se odejít nepodařilo. Shane se jí pokusil zabít, Tina přežila jen zázrakem. Vydloubl Tině oči a namísto pomoci jí neustále opakoval, že je to její vina. Pomoc jí dovolil zavolat až po několika hodinách.¹¹⁰ Shane po incidentu utekl a trávil čas na party, kde se chlubil tím, co Tině udělal. Tina skončila v nemocnici, ale zrak už jí lékaři vrátit nedokázali.

Kde našla pomoc? Co nebo kdo jí pomohl se zotavit?

Po propuštění z nemocnice žila Tina u své sestry a učila se žít se slepotou. Měla psychické problémy, záchvaty úzkosti a posttraumatickou stresovou poruchu. Ulevilo se jí, když Shanea policie našla a zatkla. Po zdlouhavém soudním procesu přiznal Shane svou vinu a byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody¹¹¹. Tinu velmi podporovala její rodina a kamarádky. Při zotavení jí pomáhali také její synové a otec jejího mladšího syna. Městská rada přidělila Tině nový byt, aby mohla začít žít nový život.¹¹²

¹⁰⁹ NASHOVÁ, Tina. Z temnoty. Praha: Triton, 2014. Str. 66–71.

¹¹⁰ Tamtéž. Str. 178.

¹¹¹ Tamtéž. Str. 233–241.

¹¹² Tamtéž. Str. 205.

7. Výsledky

Úkolem závěrečné části je prezentace výsledků výzkumu bakalářské práce. Pro lepší přehlednost jsou informace řazeny stejným způsobem, jako byly seřazeny operacionalizované dílčí výzkumné otázky v předchozí kapitole.

Z jakého rodinného prostředí partneri pochází a jaký byl jejich vztah před vypuknutím domácího násilí?

Autorkám je v době, kdy navázaly vztah s násilným partnerem 18 let, 29 let, 32 let a 41 let. Katja je jako jediná z autorek ve vztahu s mužem pocházejícím z jiného státu. Pouze Caroline neměla v dětství a dospívání problémy s rodiči ani nezažila událost, která by negativně ovlivnila její život. Ostatní autorky se v dětství setkaly s domácím násilím, alkoholismem nebo psychickým týráním.

Všichni partneři kromě Mahmuda vyrůstali v rodině s rozvedenými rodiči. Mahmud vyrůstal v rodině, kde byly ženy podřízeny svým manželům a domov opouštěly jen s manželovým svolením. Julian byl v dětství svědkem pokusu o sebevraždu své matky. John byl v dětství fyzicky trestán svým nevlastním otcem. Shane byl v dětství svým otcem veden k brutálnímu násilí. Násilné projevy v minulosti měl Shane, který jako mladistvý strávil 4,5 roku ve vězení za napadení. Problémy se zákonem měl v minulosti také John, který sexuálně obtěžoval mladistvé a přechovával kokain. Julian ani Mahmud v minulosti neměli potíže se zákonem.

Katja, Caroline a Dianne poznaly svého budoucího partnera, když byly v práci. Pouze Tina znala Shanea ze svého mládí a znovu ho potkala v klubu. Katja a Tina popsaly, že cítily, jak je jejich budoucí partner mlčky pozoruje. Všechny páry se aktivně a dobrovolně podílely na vytvoření milostného vztahu.

Vztah se velmi rychle vyvíjel u Katji a Mahmuda, kteří se vídali každý den. Mahmud Katje po šesti týdnech vztahu nabídl, že jí bude platit nájem, aby nemusela pracovat v hostinci. Také John se na počátku vztahu snažil trávit veškerý volný čas s Dianne, do manželství vstoupili po čtyřech měsících vztahu. Tina se vídala se Shanem dvakrát týdně, když dala děti na hlídání. Caroline s Julianem se na počátku vztahu neviděli tři týdny, ale jejich vztah se začal rychleji rozvíjet po prvních Vánocích, které společně strávili. Všechny autorky si v rané fázi vztahu všimaly na svých partnerech nějakých varovných signálů.

Pouze na vztah Mahmuda a Katji reagovali přátelé a její matka negativně, o Katju se báli. Julianovi, Johnovi a Shaneovi se dostalo v rodinách partnerek vřelého přivítání. John byl s otcem Dianne rybařit a Shane byl Tininými blízkými považován za dobrou partii.

Jak se vztah partnerů proměnil spolu s propuknutím domácího násilí?

První konflikt, který skončil fyzickým napadením autorek měl v případě Katji, Dianne a Tiny příčinu v partnerově žárlivosti. Mahmud si myslel, že ho Katja podvedla, protože se domů vrátila o dvě hodiny později, než avizovala. John měl zase pocit, že Dianne na oslavě flirtuje s jiným mužem. Stejně tak tomu bylo i u Tiny a Shanea, který jí osočil, že flirtuje s jinými muži a přímo na večírku ji napadl. Pouze Caroline byla napadena kvůli tomu, že Juliana plácla do zad, protože jí odmítl dát pusku na dobrou noc. Jeho fyzický útok byl tedy „odplatou“ za toto plácnutí do zad. Reakce autorek na fyzické napadení byly různé. Katja a Dianne popisují, že se styděly za to, že v jejich vztahu dochází k násilí. Caroline byla v šoku a Tina nedokázala proběhlé násilí pochopit.

Všechny autorky prožily domácí násilí v psychické a fyzické formě. Katja a Tina prožily fyzické, psychické, sociální, ekonomické i sexuální násilí. Všichni partneři svalovali vinu za fyzické násilí na své partnerky.

Všechny autorky prošly cyklem domácího násilí. Dianne a Tina ve svých autobiografiích popisovaly, že poznaly, když se v partnerovi začal hromadit vztek. Partnerky vyprovokovaly, aby měly fázi násilí za sebou. Fáze líbánek probíhala u všech párů podobně. Partneři autorkám věnovali více pozornosti, nosili jim květiny nebo uvařili večeři. Slibovali, že se násilí ve vztahu už nebude opakovat.

Mahmud požadoval, aby se Katja přizpůsobila jeho kultuře. Požadavky se týkaly především dlouhého oblečení a nošení šátku, dále také chtěl, aby se Katja učila turecky. Julian požadoval, aby Caroline brala ohled na jeho potřeby. Johnovy požadavky se týkaly sexuální oblasti. Shane chtěl, aby s ním Tina otěhotněla a později požadoval, aby stáhla veškerá obvinění, která proti němu vznesla.

Jak se proměnily životy obou partnerů poté, co se autorka rozhodla násilný vztah opustit?

Katja se svěřila hlavně tureckým ženám nebo ženám, které také žily s Turkem. Později se svěřila gynekologovi a psychologovi. Caroline se svěřila sousedce a policistům, když se rozhodla vztah s Julianem ukončit. Dianne se svěřila svému psychologovi,

doktorovi, svým kamarádkám, své sestře i rodičům. Tina se svěřila matce a sestřím, ale o probíhajícím domácím násilí věděli i policisté, doktoři a sociální pracovníci.

Kromě Caroline se všechny autorky pokusily z násilného vztahu odejít po prvním nebo druhém fyzickém napadení. Katju ovšem Mahmud našel a dovlekl ji zpátky do jejich bytu. Dianne Johnovi odpustila a vrátila se k němu, protože si myslela, že to byla jednorázová událost. Tina nemohla bez Shanea být, a proto se k němu vrátila.

K definitivnímu odchodu z násilného vztahu se autorky rozhodly až po několika letech. Pro Katju byla zlomovým bodem krádež prstenu, po konfrontaci turecké kamarádky od Mahmuda odešla. Caroline měla deprese, hodně zhubla, trpěla nespavostí a neustále se s Julianem hádala. Po jedné hádce potkala v domě policisty a požádala je o pomoc. Na Juliana byl vydán zatykač a jejich vztah tak definitivně skončil. Pro Dianne byl zlomovým bodem moment, kdy ji John oslovil ponižujícím výrazem, který nesnášela. V reakci na to od něj odešla. Pouze Tina od Shanea odejít nedokázala. Shane ji málem zabil, za což dostal trest nepodmíněného odnětí svobody.

Katja měla po opuštění násilného vztahu panické ataky a trpěla stihomanem. Před Mahmudem se skrývala. S celou událostí se vyrovnala pomocí odborné terapie. Caroline se zotavovala u rodičů ve Francii, s Julianem musí být stále v kontaktu kvůli rodičovské pravomoci. Stále se smíruje s tím, že to celé ještě neskončilo. Oporou Dianne byl její psycholog, který jí pomohl nabýt ztracené sebevědomí. S Johnem se rozvedla a pracuje s týranými ženami a na lince důvěry. Tina se kromě prožitého domácího násilí musela naučit žít se slepotou. Měla psychické problémy a záchvaty úzkosti. Se zotavením jí pomohli synové, kamarádky a rodina.

V závěru chci odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: „*Jak je domácí násilí popisováno v autobiografiích žen, které jím prošly?*“ Autorky v autobiografiích popisují, že se jejich vztah s násilným partnerem vyvíjel poměrně rychle. Autorky si všímaly několika varovných signálů, které je mohly upozornit na to, že jsou ve vztahu s rizikovým partnerem. Příčinou propuknutí fyzického násilí byla ve třech autobiografiích partnerova žárlivost. Všechny autorky se někomu ohledně probíhajícího domácího násilí svěřily. Tři autorky ve svých autobiografiích popisují, že se pokusily ze vztahu utéct hned po prvním nebo druhém napadení, tyto pokusy ale skončily neúspěchem. Dvě autorky po ukončení násilného vztahu pravidelně docházely na odbornou terapii, která jim pomohla vyrovnat se s prožitým domácím násilím.

8. Diskuze

V této části práce zahrnu výsledky své práce do širšího kontextu a také poukážu na to, co mě během psaní práce zaujalo a překvapilo.

Nejdříve se budu věnovat teoretické části mé bakalářské práce. O problematice domácího násilí jsem byla informovaná ještě před začátkem psaní této práce díky předmětu „Vztahové násilí“, který vyučuje na HTF UK paní doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc. Jsem ráda, že jsem se této problematice mohla věnovat i ve své bakalářské práci. Odbornou literaturu jsem pečlivě vybírala a použila jsem také několik zahraničních zdrojů.

V rámci studia literatury k teoretické části mě překvapilo především to, že každá odborná publikace používala pro aktéry domácího násilí jiné označení. Někde se hovořilo o oběti a pachatelé, jinde o osobách ohrožených a osobách násilných, jinde zase o obětech a agresorech. Přesto v současné době začíná převládat názor, že by se mělo používat spíše označení osoba ohrožená domácím násilím než označení oběť, které je spojeno s mnoha negativními konotacemi. Zaujalo mě také to, že v českých publikacích téměř nejsou diskutovány varovné signály, které mohou osobu upozornit na rizikového partnera. Informace ohledně varovných signálů jsem proto čerpala především ze zahraničních zdrojů.

Výzkumná část mé bakalářské práce se věnuje autobiografiím čtyř autorek, které prošly domácím násilím. Původním záměrem nebylo studovat autobiografie, které by byly psány pouze ženskými autorkami. Nepodařilo se mi ale nalézt autobiografie, které by napsali muži, kteří domácí násilí prožili. Našla jsem pouze autobiografie, kde muži psali o domácím násilí, které prožili v dětství, nikoliv tedy v partnerském vztahu, což bylo mou podmínkou pro to, abych autobiografii zařadila do výzkumného vzorku.

V rámci výzkumné části jsem zjistila, že většina autorek v dětství nebo dospívání prožilo traumatické události (domácí násilí, psychické týrání, alkoholismus rodičů). Dvě autorky tyto události z dětství považují za jednu z příčin toho, že v dospělosti prožily v partnerském vztahu domácí násilí. Partneri, kteří se na autorkách dopustili domácího násilí, také vyrůstali v rodinách, kde prožili události, jež je zatížily (fyzické násilí; vyrůstání v rodině, kde byla matka ve všem podřízena svému manželovi; přítomnost u matčina pokusu o sebevraždu; výchova k agresivnímu jednání).

Všechny autorky na počátku vztahu pozorovaly množství varovných signálů, které byly předzvěstí domácího násilí. Prostřednictvím svých výroků a činů dávali muži svým

partnerkám vědomě či nevědomě najevo, jak reagují v krizových situacích a co od partnerského vztahu očekávají. Katja od Mahmuda slyšela, že ženy v jeho rodině žijí izolovaně a také byla svědkem jeho žárlivosti. Mahmud ji izoloval v jejich společném bytě a fyzicky ji napadal, protože žárlil. Caroline byla svědkem toho, jak Julian rychle střídal nálady. Také ji negativně komentoval, vyžadoval hodně pozornosti a emočně ji zraňoval. Po nějaké době začal Caroline psychicky týrat. Z týrání ale obviňoval ji, protože mu nevěnovala dostatek pozornosti a nestarala se o jeho potřeby. Podobně tomu bylo i u Dianne, která vnímala, že je John vzteklý, neustále ji kritizuje a zatajuje jí minulost. Svůj vztek později přenesl i na Dianne. Shane Tině vyprávěl příběh o tom, jak brutálně zmlátil kluka. Také měl rád násilné scény ve filmech, zvláště jeden, kde byly ženě vydloubnuty oči. Shane byl násilný i vůči Tině a po vzoru onoho filmu jí vydloubl oči. Je otázkou, zda autorky v té době varovné signály záměrně přehlížely, nebo je nevnímaly jako předzvěst domácího násilí.

Ve třech případech byla příčinou propuknutí domácího násilí partnerova žárlivost. Cyklus domácího násilí probíhal u všech párů tak, jak je popisován v odborné literatuře. Muži byli nejdříve zlostní a verbálně agresivní, poté své partnerky fyzicky napadli. Později se omlouvali, slibovali autorkám, že se polepší a snažili se jim prožité násilí vynahradit. Dále jsem zjistila, že muži měli na své partnerky odlišné požadavky (kulturní přizpůsobení; naplňování psychických potřeb; požadavky sexuální povahy; stažení obvinění a otěhotnění). Uplatňování těchto požadavků bylo projevem moci, kterou partneři nad ženami měli.

Překvapilo mě, že se ženy svěřily ohledně domácího násilí tolika lidem. V odborné literatuře jsem často četla, že se ženy za týrání stydí, a proto se s ním nesvěřují. Autorky se také za týrání styděly, ale přesto se někomu svěřily, ať už se jednalo o přátele, rodinu, doktory, sousedy nebo policii. Bylo pro mě nicméně těžké si přiznat, že týraným ženám není možné pomoci, pokud ony samy nebudou chtít. Tento problém se prolíná celou sférou (nejen) sociální práce, kde se respektuje přání klienta a jeho právo na sebeurčení, ačkoliv mohou mít klientova rozhodnutí fatální důsledky.

Tři ženy utekly od násilného partnera po prvním nebo druhém fyzickém napadení. Tento fakt je důkazem, že ženy nejsou jen pasivními oběťmi, jak si mnozí lidé myslí. Autorky svou situaci aktivně řešily, fyzické napadení je šokovalo a nehodlaly jej dále snášet. Ve většině případů ovšem pokus o odchod z násilného vztahu komplikoval určitý moment, především to byla víra ve zlepšení situace ve vztahu. Jedna autorka byla svým partnerem nalezena a donucena k návratu do společného bytu. Další dvě autorky se vrátily ke svým

partnerům dobrovolně, protože do nich byly stále silně zamilované a navíc věřily, že fyzické násilí se už ve vztahu nebude opakovat.

Zaujaly mě výsledky týkající se okolností, které vedly autorky k definitivnímu odchodu od násilných partnerů. Očekávala jsem, že k definitivnímu odchodu dojde po nějakém velkém fyzickém napadení, ke kterému bude přivolána policie, která pachatele násilí zadrží. Tento katastrofický scénář nastal pouze u jedné autorky, která od partnera přímo neodešla, spíše se jí podařilo přežít napadení, po kterém skončila zmrzačená v nemocnici. Její partner byl následně zatčen a později odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Další autorka odešla od partnera poté, co konfrontovala svou kamarádku, která jí ukradla prsten. Této konfrontaci byl přítomen i násilný partner a autorka se chtěla jeho vzteku vyhnout, a proto od něj definitivně odešla. Před případným napadením se pojistila telefonátem matce, kterou instruovala, aby zavolala policii, pokud autorka nedorazí do hodiny k ní domů. Další autorka opustila svého partnera poté, co ji oslovil ponižujícím výrazem, který nesnášela. Poslední autorka odešla od partnera po dlouhodobé frustraci, kdy už nebyla schopna se svým partnerem dále žít. O pomoc poprosila policisty.

Osobně jsem vnímala velký rozdíl mezi autorkami, které absolvovaly odbornou terapii a mezi těmi, které ji neabsolvovaly. Autorky, které prošly terapií, měly lepší schopnost sebereflexe a z textu jsem měla pocit, že jsou s minulostí vyrovnané. Autobiografie tak nebyly pouhým popisem prožitých událostí a utrpení, ale apelem na to, že je možné se ze vztahu s pachatelem domácího násilí vymanit a začít nový život.

Zkoumání těchto autobiografií bylo velmi časově náročné, ale přesto jsem ráda, že jsem si je zvolila za objekt svého zkoumání. Ve své práci jsem představila, jak konkrétně jednotlivé ženy popisují prožité domácí násilí.

Svou práci považuji za přínosnou z několika důvodů. Věnuji se aktuálnímu tématu, se kterým se můžeme setkat v osobním i profesním životě. Autobiografii považuji za originální předmět zkoumání, protože jsem se s ní jakožto s předmětem zkoumání v jiných pracích nesetkala. Autobiografie jsou čteny především laickou veřejností, která si na jejich základě utváří názor na problematiku domácího násilí. Považuji tedy za přínosné, že jsem ve své práci psala o tom, jak je domácí násilí ve vybraných autobiografiích popisováno, a zároveň jsem tyto poznatky zasadila do kontextu současné odborné literatury. V teoretické i výzkumné části jsem se věnovala varovným signálům, kterým je dle mého názoru v českém prostředí věnováno velmi málo pozornosti, ačkoliv mohou být ukazateli rizikového vztahu.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala domácím násilím v autobiografiích žen, které jím prošly. Cílem této práce bylo odpovědět na základní výzkumnou otázku: „*Jak je domácí násilí popisováno v autobiografiích žen, které jím prošly?*“. Pro výzkumnou část své práce jsem zvolila kvalitativní metodu výzkumu. Při výzkumu jsem použila metodu narativní analýzy, která mi pomohla porozumět vnitřnímu světu autorek a věrně jej reprodukovat.

V teoretické části jsem se věnovala nejdříve klíčovým pojmům své práce, tedy domácímu násilí a žánru autobiografie. Dále jsem popsala znaky a formy domácího násilí. Prostor jsem také věnovala mýtům, které se týkají domácího násilí. V další kapitole jsem se zabývala pachateli domácího násilí a osobami, které jsou domácím násilím ohroženy. V poslední kapitole teoretické části jsem popisovala vývoj vztahu ohrožené osoby a pachatele. Definovala jsem varovné signály a uvedla jejich příklady. Dále jsem popsala cyklus domácího násilí a bariéry, který brání v odchodu z násilného vztahu. Popsala jsem také psychické dopady domácího násilí na osobu ohroženou.

Ve výzkumné části jsem pomocí narativní analýzy zjišťovala, jak autorky popisují domácí násilí ve svých autobiografiích. Každou autobiografii jsem zvlášť analyzovala a hledala v ní odpovědi na operacionalizované dílčí výzkumné otázky. Stanovila jsem si tři dílčí výzkumné otázky, které mi pomohly zodpovědět hlavní výzkumnou otázku: „*Jak je domácí násilí popisováno v autobiografiích žen, které jím prošly?*“. Autorky v autobiografiích popisují, že se jejich vztah s násilným partnerem vyvíjel poměrně rychle. Autorky si všimaly několika varovných signálů, které je mohly upozornit na to, že jsou ve vztahu s rizikovým partnerem. Příčinou propuknutí fyzického násilí byla ve třech autobiografiích partnerova žárlivost. Všechny autorky se někomu ohledně probíhajícího domácího násilí svěřily. Tři autorky ve svých autobiografiích popisují, že se pokusily ze vztahu utéct hned po prvním nebo druhém napadení, tyto pokusy ale skončily neúspěchem. Dvě autorky po ukončení násilného vztahu pravidelně docházely na odbornou terapii, která jim pomohla se vyrovnat s prožitým domácím násilím.

Získané poznatky jsem pro lepší přehlednost shrnula do samostatné kapitoly. Vytvořila jsem také diskuzi, abych v ní reagovala na výsledky své bakalářské práce a přednesla přínos svého zkoumání.

Seznam použité literatury

Literatura

- BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka, a další. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2006. ISBN 978-80-254-5422-0.
- BRÉHATOVÁ, Caroline. *Milovala jsem tyрана*. Praha: Ikar, 2011. 192 s. ISBN 978-80-249-1651-4.
- BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-21-1786-6.
- CONWAY, Helen L. *Domácí násilí*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. 307 s. ISBN 978-80-7380-806-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
- ČERMÁK, Ivo. (2002). Myslet narativně (kvalitativní výzkum „on the road“). I. Čermák, M. Miovský (Ed). Sborník z konference Kvalitativní výzkum ve vědách o člověku na prahu třetího tisíciletí. Brno: Psychologický ústav AV ČR, Nakladatelství Albert, 11-25.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HOLÁ, Irena et al. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. 2. přeprac. Vyd. Brno: Spondea, 2016. ISBN 978-80-270-1120-9
- MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.
- MATOUŠEK, Oldřich., P. KODYMOVÁ a J. KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-818-0.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- NASHOVÁ, Tina. *Z temnoty*. Praha: Triton, 2014. 264 s. ISBN 978-80-7387-708-8.
- NYKLOVÁ, Blanka et. al. *Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí*. Praha: proFem, 2021. ISBN 978-80-907512-6-2.

- PAPRSTEINOVÁ, Lucie, Jiřina NAVRÁTILOVÁ a Libor BOTEK. *Domáci násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7566-149-4.
- PIKÁLKOVÁ, Simona, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. ISBN: 978-80-7419-189-3.
- SAUNDERS, Daniel. *A typology of men who batter: three types derived from cluster analysis*. *American Journal of Orthopsychiatry* (5/1992). [online]. [cit. 2023-02-24]. MI 48109-1285. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/21576074_A_Typology_of_Men_Who_Batter_Three_Types_Derived_From_Cluster_Analysis
- SCHNEIDTOVÁ, Katja. *Uvězněna v rodné zemi*. Praha: Ikar, 2014. 232 s. ISBN 978-80-249-2290-4.
- SCHWARTZ, Dianne. *Týraná*. Praha: Portál, 2012. 248 s. ISBN 978-80-262-0078-9.
- SOUKUPOVÁ, Klára. *Autobiografie: žánr a jeho definice*. *Česká literatura* (1/2015). [online] [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43322168>
- STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. *Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládání vzteku, agrese a násilných projevů*. Praha: Portál, 2020. 182 s. ISBN 978-80-262-1655-1.
- ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domáci násilí: kontext, dynamika, intervence*. Praha: Portál, 2011. 192 s. ISBN 978-80-262-0385-8.
- VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domáci násilí z pohledu žen a dětí: Právní stav k 1. 1. 2016*. 3. přeprac. vyd. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7.
- WALKER, L. E., *The battered woman syndrome*. 3rd ed. New York City: Springer Publishing Company, LLC. 2009, 467 s. ISBN 978-0-8261-4315-0.

Internetové zdroje

- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ z.s. - domacinasili.cz. *Varovné signály*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/varovne-signaly/>

CLEVELAND CLINIC. *How to spot relationship red flags*. [online]. [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://health.clevelandclinic.org/domestic-abuse-how-to-spot-relationship-red-flags/>

ČT24. *Zdětinštění, závislost a až mateřská láska k únosci. Stockholmský syndrom je známý už 45 let*. [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2573848-zdetinsteni-zavislost-a-az-materska-laska-k-unosci-stockholmsky-syndrom-je-znamy-uz-45>

INTERVENČNÍ CENTRUM LIBEREC. *Domáci násilí: Mýty o domácím násilí*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://intervencni-centrum.cipslk.cz/domaci-nasili.html>

NAKLADATELSTVÍ PORTÁL. *Jak ani slovem neublížit*. *Psychologie dnes*. 02/2021. [online]. [cit. 2023-03-21]. ISSN 1212-9607. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/100662/jak-ani-slovem-neublizit>

NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMČNÍ PORTÁL. *Domáci násilí: co to je?* [online]. [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/101-domaci-nasili-zakladni-informace>

PERSEFONA. *Mýty a realita*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.persefona.cz/myty-a-realita-domaci-nasili>

ROSA CENTRUM. *Co je domácí násilí*. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>

ROSA CENTRUM. *Jak bezpečně odejít z násilného vztahu?* [online]. ©2022 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/jak-bezpecne-odejit-z-nasilneho-vztah>

SAY IT OUT LOUD. *Warning signs*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://sayitoutloud.org.au/abusive-relationships/are-you-being-abused/warning-signs/?state=all>

SHEFFIELD DOMESTIC ABUSE. *Red flags*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://sheffielddact.org.uk/domestic-abuse/redflags/>